

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bezdomovectví v regionu Kladno
Homelessness in region Kladno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce:
prof. PhDr. Beáta Krauhulcová, CSc.

Autor:
Bc. Šárka Jelínková

Praha 2015

Poděkování:

Děkuji prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc., za odborné vedení, poskytování rad, cenných připomínek a za odborné vedení diplomové práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Bezdomovectví v regionu Kladno” vypracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 6. 2015

Bc. Šárka Jelínková

Anotace

Diplomová práce na téma „Bezdomovectví v regionu Kladno“ pojednává o problematice lidí bez domova. O příčinách, důsledcích, patologických jevech spojených s bezdomovectvím. Zabývá se možnostmi, jak bezdomovcům pomoci v návratu do běžného, důstojného života mezi většinovou společností.

Praktická část je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola je zaměřena na mapování organizací v městě Kladně, které se snaží lidem bez domova pomoci k návratu do běžné společnosti. Dále jsou v této kapitole uvedeny počty osob, které jsou hlášeny na úřední adrese, jedná se o celorepublikové statistiky jednotlivých krajů v letech 2009 a 2014 a finanční údaje o peněžních částkách, které byly vyplaceny v jednom měsíci na ubytovnách v městě Kladně.

V druhé kapitole je uveden dotazník, který tvoří 10 uzavřených otázek a zabývá se celkovou problematikou bezdomovectví ve městě Kladně, názory místních občanů na tuto problematiku, ale i problematiku dnešních dnů.

Annotation

Thesis on homelessness in the region „Kladno“ deals with the issue of homeless people. Their causes, consequences, pathologies associated with homelessness. It explores opportunities to assist those persons in returning to normal, dignified life to the mainstream society.

The practical part is divided into two chapters. The first chapter is focused on mapping organizations in the city of Kladno, which tries to help homeless people to return to normal society. Furthermore, this section lists the number of persons who are reported on official visit it is a nation-wide statistics for each region in 2009 and 2014, and financial data on the amounts of money that were paid in one month for hostels in Kladno.

The second chapter provides a questionnaire, which consists of 10 closed questions and deals with the general issue of homelessness in Kladno, the views of local people on the issue of their city, but also the problems of today.

Klíčová slova

Bezdomovectví, bezdomovec, chudoba, osoba bez přístřeší, práce, organizace, pomoc, sociální bydlení.

Keywords

Homelessness, homeless, poverty, person without shelter, work, organisation, help, social housing.

Obsah

Úvod.....	8
1 Bezdomovectví v ČR a jeho definice	9
1.1 Definice pojmu.....	9
1.2 Historie bezdomovectví	10
1.2.1 Bezdomovectví před rokem 1989	12
1.2.2 Bezdomovectví po roce 1989	12
1.3 Statistika bezdomovců v celé České republice	13
1.4 Obecně sociální služby a situace v bezdomovectví v regionu Kladno	20
2 Příčiny vzniku bezdomovectví.....	21
2.1 Nezaměstnanost.....	21
2.2 Rozpad manželství	23
2.3 Závislost na návykových látkách	23
2.4 Pobyt v ústavu nebo vězení.....	24
2.5 Somatické nemoci nebo duševní poruchy.....	25
3 Řešení vzniku bezdomovectví	27
3.1 Instituce, zařízení a programy pro bezdomovce	32
3.2 Posuzování ohrožení bezdomovectvím v sociální praxi	36
4 Důsledky bezdomovectví.....	39
4.1 Psychické problémy	39
4.2 Rozpad rodiny a přetrhání rodinných vazeb, vyloučení ze společnosti	40
4.3 Vážné zdravotní problémy	43
5 Rizikové jevy spojené s bezdomovectvím.....	45
5.1 Užívání návykových látek.....	45
5.2 Krádeže	46
5.3 Prostituce.....	46

5.4	Nezaměstnanost.....	47
5.5	Bydlení	48
5.6	Žebráctví	49
6	Praktická část - Šetření problematiky bezdomovectví v Kladně	51
6.1	Analýza specifík bezdomovectví v regionu Kladno a v městě Kladně.....	51
6.1.1	Zjištění počtu bezdomovců v regionu Kladno	51
6.1.2	Zjištění počtu a programu organizací, které pracují s touto skupinou obyvatel na Kladně.....	62
6.2	Šetření názorů občanů města Kladno na problematiku osob bez domova.....	68
6.2.1	Metodika výzkumného šetření.....	68
6.2.2	Data výzkumného šetření a jejich interpretace	69
6.2.3	Závěr výzkumného šetření.....	75
6.3	Kazuistiky lidí bez domova.....	76
	Závěr	78
	Seznam použité literatury	80
	Příloha:.....	82
	Summary.....	84

Úvod

Téma mé diplomové práce „Bezdomovectví v regionu Kladno“ vzniklo z prosté touhy a mého zájmu dozvědět se něco více o lidech, kteří zůstali bez domova. Osobně jsem měla možnost o prázdninách pracovat pro organizaci Maltéžská pomoc, která pomáhá právě osobám bez domova. Tato práce mi napomohla lépe proniknout do problematiky bezdomovectví a sociální dezintegrace dnešní doby. Do problémů, proč někteří lidé v dnešní době jsou na hranici chudoby, vyloučení ze společnosti a proč je šance jejich návratu do běžného života mizivá.

Pracuji jako učitelka odborných předmětů na odborném učilišti a mnoho našich žáků pochází z lokalit sociálního vyloučení. Další skupinu našich žáků tvoří děti z dětských domovů, které nevidí běžný chod domácnosti, která musí platit nájem, vodu, plyn a dal. Mnohdy se právě tyto děti z dětských domovů ocitají, po odchodu z dětského zařízení, na ulici. Neumí se o sebe postarat, neboť k tomu v dětském domově nebyly vždy vedeny, nebo neměly příležitost zažít chod domácnosti v běžných podmínkách.

V jednotlivých kapitolách diplomové práce jsem se zaměřila na celkovou problematiku a důvody bezdomovectví v České republice a s hlubším zaměřením na region Kladno. Zajímaly mě názory občanů města Kladna spojené s osobami bez domova a jejich možného návratu do běžné společnosti. Názory občanů jsou součástí mé diplomové práce. Dále jsem se snažila zmapovat organizace, které v daném městě s osobami bez domova pracují nebo se snaží nově se ve městě prosadit a nabídnout jiný způsob svých služeb, který v daném městě ještě není. Jednotlivé organizace jsem měla možnost navštívit, v některých i pracovat, což mi pomohlo lépe danou problematiku bezdomovectví v městě Kladně vidět a pochopit. Pochopila jsem, že stát se bezdomovcem v dnešní době může každý z nás.

1 Bezdomovectví v ČR a jeho definice

Bezdomovectví a veškeré problémy s tím spojené patří v posledních desetiletích k palčivým otázkám České republiky.

1.1 Definice pojmu

Bezdomovectví a bezdomovec jsou pojmy, které český jazyk znovu obohatily po roce 1989. Se změnou politického režimu se změnila i slova českého jazyka. Některá slova zanikla a některá nová se začala běžně používat mezi lidmi, aniž by někdo musel někomu vysvětlovat, co tato slova znamenají. Jedním takovým slovem, které znovu obohatilo český jazyk, je slovo – bezdomovectví, bezdomovec. „Bezdomovectví – slovo, které vzbuzuje nejrůznější emoce, představy, pocity i postoje. Pocity strachu, (sebe)ohrožení, nejistoty, obav a rozčilení. Postoje opovržení a pohrdání i soucitu a lhostejnosti. Nejrůznější představy o tom, kdo vlastně tito lidé jsou a co se jim v životě přihodilo, že žijí takto a jestli takto žít musí. Přemýšlení o tom, kdo je za tuto situaci zodpovědný, kdo je vinen, kdo ji (ne)má řešit a proč.“ (BALÁŠ, HEŽOVÁ, 2010, s. 6)

Bezdomovectví

„Bezdomovectví je společenský jev, kterému předcházejí jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení.“ (VACÍNOVÁ, 2006, s. 128)
Bezdomovectvím ztrácí daná osoba určitý status většinové společnosti.

Bezdomovec

„Bezdomovec je člověk, kterého z různých důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení.“ (VACÍNOVÁ, 2006, s. 128) „Český právní řád používá termín „bezdomovec“, ve smyslu osoby bez státní příslušnosti. Osobou bez přístřeší je však označena osoba, která nemá vlastní domov, či si jej nenajímá, nebo nežije v takovém obydlí u osoby důvěrně blízké, či tento domov nemůže, nebo nechce užívat, anebo takový domov užívá protiprávně. Domov je v této definici chápán obecně jako místo, kam jeho uživatel může jinému člověku zakázat nebo umožnit přístup. Podle zákona jde o osoby společensky nepřizpůsobené a péči o ně vymezuje Zákon o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).“ (BALÁŠ, HEŽOVÁ, 2010, s. 23)

Je velmi důležité si uvědomit, že stát se bezdomovcem je poměrně snadné. Lidé, kteří bydlí na ubytovnách nebo v ghettech, jsou novými abonenty na cestu k bezdomovectví. Nemusí se ale jednat pouze o lidi z těchto lokalit, bezdomovcem se může stát každý z nás. Stačí přijít o zaměstnání, vzít si půjčku, tu nesplácet a nechat si narůstat úroky z neplacení, nebo neplatit nájem. Bezdomovci jsou lidé z různých společenských vrstev, různého vzdělání, věku. Bezdomovcem se může stát i člověk po propuštění z výkonu trestu, z ústavního zařízení, člověk závislý na automatech, drogách, děti opouštějící školská zařízení, například dětské domovy, výchovné ústavy, nebo třeba oběti domácího násilí.

1.2 Historie bezdomovectví

Za první bezdomovce lze označit osoby, které byly z nějakého důvodu vyloučeny z komunity na základě určitého trestu. Většinou život takového jedince byl těžký a beznadějný, nebyl přijat nikde jinde a stal se cizincem a vyhnanecem ve vlastní zemi. Historii bezdomovectví najdeme i v bibli ať již u Adama a Evy, kteří byli vyhnáni z Ráje za svůj hřích, nebo v případě bratrovraždy Abela Kainem, který byl za svůj trestný čin vyhnán ze společnosti a nesměl být nikde přijat. Jeho příběh je příběhem vyloučení jedince ze společnosti, které si způsobil on sám. „Ve Starém zákoně je chudoba chápána jako zlo, příležitost k hříchu a důsledek chamtivosti druhých. Zastánci chudých byli proroci - stavěli se proti lichvě a korupci a pobízeli ke spravedlivému jednání s chudými ve snaze zmírnit jejich utrpení. Ježíš chudobné blahoslaví a stává se jejich Vykupitelem, je však také jedním z nich. Dobrovolná chudoba je v církvi vytouženým ideálem, ale nedůstojná bída je z pohledu Starého i Nového zákona nepřipustná.“ (PRŮDKOVÁ, NOVOTNÝ, 2008, s. 27)

„Ve středověku se po řekách a moři pohybovaly tzv. lodě bláznů, kde byli izolováni nepřizpůsobiví jedinci. Byli sem zahrnání lidé nějak se odlišující, aby cestovali po celé roky, ale žádný přístav je nepřijal. (Dnes loď Hermes Praha). Ve středověku bylo obyvatelstvo rozděleno na stavy, přičemž tím nejnižším byli poddaní, kteří byli spojeni s půdou svého pána, a případná migrace obyvatel byla proto omezená. Od poloviny 15. století začal počet obyvatelstva stoupat a tím i klesla životní úroveň nejhudšího obyvatelstva. V raném novověku se objevují první skupiny lidí, kteří odmítají usedlý typ života robotujících, začínají se toulat a přestávají být vázání na půdu svého pána. Tito tuláci, nazývaní též vagabundi, představovali osoby bez pána, tím vlastně negovali celý systém a stavěli se proti tehdejšímu hodnotovému řádu.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 53-54) „Péči o potřebné zajišťovala po celý středověk církev.“ (PRŮDKOVÁ, NOVOTNÝ, 2008, s. 28) „Cílem

charity bylo pouze uspokojit ty nejzákladnější potřeby chudých.“ (MAREŠ, 1999, s. 88)
To v té době byla hlavně potřeba jídla a přespání. O tyto potřeby se staraly převážně kostely a kláštery.

Bezdomovectví, které známe, již v této podobě, se začalo objevovat koncem 19. století v důsledku průmyslové revoluce. Díky rozvoji průmyslu docházelo i k rozvoji měst a začala pomalá migrace obyvatelstva do měst za prací. O chudé obyvatelstvo, které přicházelo do měst, se začaly starat určité církevní řády nebo organizace, to vše bez státní pomoci.

„Státní péče o bezdomovce byla poprvé zmíněna v Říšském obecném zákoně z roku 1862. Zákony se několikrát upravovaly, ale základ zůstal stejný. Podle těchto zákonů musela být každá nemovitost zapsána v katastru obce a každý občan musel příslušet k nějaké obci. Domovské právo se získávalo narozením, sňatkem či dobrovolným pobytem v obci. O chudobného občana se musela postarat obec. Z této doby má původ označení bezdomovec, které je v právní praxi dodnes definováno jako občan bez domovského práva, tedy cizinec či běženec.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 54)

„Domovské právo bylo možno získat přímo nebo nepřímo. Přímou se získalo výslovným udělením ze strany obce, která udělovala toto právo na základě nepřetržitého dobrovolného desetiletého pobytu v obci před podáním žádosti nebo např. nastoupením veřejného úřadu či služby. Nepřímo nabývaly domovské právo děti svým narozením a manželky uzavřením sňatku.“ (ŠTĚCHOVÁ, 2008, s. 7 - 8)

„Nárok na chudinské opatření v nouzi byl podmíněn domovským právem, prokázanou chudobou, neschopností výdělků a nedostatkem osob, které byly dle předpisů povinny nebo zavázány k zaopatření chudého (jednalo se především o předpisy občanského práva). Typ podpory určovala obec podle místních podmínek a podpory byly rozděleny do čtyř kategorií (pravidelné a přechodné, peněžité a naturální, s třídou a zaopatřením v chudinských ústavech). Nárok na ně nebylo možno uplatnit soudní cestou, ale pouze stížností. Tato veřejná chudinská péče se týkala nejen příslušníků obce, ale vztahovala se i na bezdomovce, přespólní a cizince, a to tak, že např. bezdomovci byli rozhodnutím správního úřadu přiděleni některé obci, kde pak měli stejný nárok na chudinskou pomoc jako jiní její příslušníci. Tato pomoc byla ale jen dočasným řešením, dokud bezdomovce nenabyl někde domovského práva. Domovské právo souviselo také s policejním opatřením, zvláště s vyhoštěním, kdy tzv. osoby práce se štítící tuláci, ale často i nezaměstnaní a političtí vězni, byli posíláni do svých domovských obcí. Trestní zákon, který znal instituce vypovězení, výslovně stanovil, že nikdo nemůže být vypovězen z obce, do které patří, tj. ve které má domovské právo.“ (ŠTĚCHOVÁ, 2008, s. 8)

1.2.1 Bezdomovectví před rokem 1989

„Za 1. republiky se poprvé objevila snaha o rozlišování těch, kdo státní pomoc potřebují a kdo ji zneužívají. Státní správa proto vypracovala systém - objevil se titul registrovaných žebráků, ale jeho získání bylo tak náročné, že mnozí to prostě vzdali.“ (BRUNTÁLOVÁ, 2001 s. 54)

Po druhé světové válce a hlavně po roce 1948, kdy dochází ke znárodnění majetku a nastupuje komunistický režim, bezdomovectví se stává tabu v této zemi. V té době neexistovalo, že by někdo neměl práci a neměl ubytování. Velká města, kde byl rozvinutý těžký průmysl, nabízela práci i s ubytováním a o vše se staral stát i daný podnik. Lidé, kteří pracovali ve vedoucích funkcích, nemuseli mít ani odpovídající vzdělání k práci, kterou vykonávali. Mnohdy stačilo, že dotyčný byl členem komunistické strany. Téměř vždy platí, že vliv politických stran v každém volebním období ovlivňuje chod a vedení daných měst a tím i funkce v řídicích pozicích. Práce pro občany byla v některých případech vytvořena uměle a všichni občané tehdejšího Československa měli povinnost pracovat a chodit do práce. Pokud se našel jedinec, který se práci vyhýbal, byl odsouzen za příživnictví a uvězněn na několik let. Je smutné, že i v dnešní době svobody a demokracie jsou na vedoucí funkce dosazovány osoby podle politické příslušnosti a ne podle odbornosti. Tím bývá mnohdy i ovlivněn chod a vedení daných měst, ale i celých ministerstev.

1.2.2 Bezdomovectví po roce 1989

Doba po roce 1989 této zemi sice přinesla svobodu, ale také mnoho nového, na co obyvatelé této země nebyli až tak připraveni. Privatizovaly se státní podniky, rušila se pracovní místa, podniky snižovaly počty zaměstnanců. Později začalo docházet k tomu, že velké podniky jako doly, těžký průmysl, textilní průmysl začaly svá pracoviště zavírat a lidé přicházeli o práci hromadně. Mnohokrát se stávalo, že v podniku pracovala celá rodina, která se ze dne na den ocitla bez práce, bez příjmu, bez jistoty a v důsledku toho i o bydlení. Čtyřicet let se o ně staral stát a během chvíle jim jiné státní zřízení této země bere práci, ubytování, chce po nich peníze na koupi jejich bytu, ve kterém rodina spokojeně žila. A právě tento systém privatizace a zavírání podniků přináší první bezdomovce, neboť tyto lidé na toto nebyli připraveni. Mezi prvními bezdomovci se ocitají lidé ve věku kolem 50 let, bez rodinného zázemí, rozvedení, kteří bydlí na ubytovně. Mnohdy to byli lidé propuštění z výkonu trestu, závislí na alkoholu. Tím, že se po roce 1989 otevřely hranice a lidé mohli volně cestovat, přichází do Československa velká vlna cizinců za prací a lepšími životními podmínkami než jim

poskytuje jejich země. Všem se bohužel nepovedlo sehnat práci ani ubytování a svou situaci vyřešili například přechodným pobytem na ulici.

Po udělení amnestie Václavem Havlem a propuštění 15 000 vězňů v roce 1990 se mnozí tito občané nemají kam vrátit a stávají se bezdomovci. Jejich svoboda byla vykoupena ztrátou zaměstnání, ubytování, prostředků ke koupi jídla, oblečení. Ti, kteří nemají rodinu, která by jim poskytla pomoc, zůstávají s prostředky, které jim nabízí pouze ulice. Většinou si obživu obstarávají nelegálním způsobem, například prostitucí, prodejem drog, krádežemi, lichvou, podvody atd.

Život je plný očekávání, plánování a pohledů do budoucna. Budoucnost je nezbytnou částí života a naše představa o tom, jaká je naše budoucnost, nás svým způsobem formuje i v současnosti. V budoucím čase přemýšlíme během všedního dne. Zda půjdu nakoupit, nebo půjdu do restaurace, kina, divadla. Všechny tyto myšlenky směřují do budoucna. Jestliže člen většinové společnosti ví, co bude dělat za týden či během několika příštích měsíců, bezdomovec tuší perspektivu pouze svých příštích hodin, možná dnů.

28. srpna 2013 vláda kabinetu Jiřího Rusnoka schválila Koncepti prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. Návrh koncepce, který předložil vládě ministr práce a sociálních věcí František Koníček, je v historii České republiky první koncepcí, která se zabývá řešením otázek bezdomovectví. „Koncepce vychází z faktu, že bezdomovectví není jen přespávání na ulici, nýbrž proces, na který je nutné reagovat již od rizika jeho vzniku jak opatřením preventivní povahy, tak podporou navazující na stávající služby. Pracuje s různými přístupy řešení problémů osob bez domova s přihlédnutím k míře a diferenciaci jejich problémů. Zahrnuje témata od podpory přístupu k bydlení a zdravotní péči až po podporu zvyšování informovanosti a spolupráce všech relevantních aktérů.“ (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, MPSV)

1.3 Statistika bezdomovců v celé České republice

Podle minulého ministra práce a sociálních věcí Františka Koníčka se odhaduje, že v České republice žije přibližně 30 tisíc osob bez přístřeší. Bývalý ministr práce a sociálních věcí František Koníček dále upozornil na to, že: „bezdomovectvím jsou stále více ohroženi mladí lidé (zejména ti, kteří opouštějí dětské domovy), ženy, zdravotně postižení, rodiny s dětmi a osaměle žijící senioři.“ Potenciálním bezdomovectvím je v Česku ohroženo až 100 tisíc lidí. (MPSV)

V roce 2011 se poprvé v historii České republiky uskutečnilo sčítání bezdomovců. Český statistický úřad se ve spolupráci se Sdružením azylových domů v České republice a s Asociací poskytovatelů sociálních služeb České republiky pokusil zmapovat v celé zemi sčítání obyvatel bez domova. Sčítání osob bez domova neprobíhalo po parcích nebo lesích, ale sčítání probíhalo mezi lidmi, kteří využívají sociálních služeb například v azylových domech, noclehárnách, domech na půl cesty, nízkoprahových centrech.

Podklady, které stát získal díky práci statistického úřadu, by měly pomoci organizacím a státu při plánování sociálních služeb v celé České republice a dále pak při vytváření programů a projektů v zapojování lidí bez domova do běžného reálného života.

Výsledky statistického šetření

Tabulka č. 1 Bezdomovci podle pohlaví a pětiletých věkových skupin. ČSÚ, 2011

Věk	Muži	Ženy	Celkem
0-4	85	97	182
5-9	63	55	118
10-14	35	62	97
15-19	148	100	248
20-24	695	304	999
25-29	920	261	1 181
30-34	1 010	219	1 229
35-39	1 062	209	1 271
40-44	1 024	218	1 242
45-49	1 071	245	1 316
50-54	1 015	231	1 246
55-59	964	207	1 171
60-64	566	128	694
65-69	227	63	290
70-74	66	35	101
75-79	29	17	46
80+	11	20	31
Nezjištěno	32	2	34
Celkem	9 023	2 473	11 496

Z tabulky číslo 1 jasně vyplývá, že nejvíce mužů na ulici je ve věku mezi 45- 49. rokem, u žen je to věk mezi 20-24 lety.

Tabulka č. 2 Bezdomovci podle rodinného stavu osoby ve věku 15 let a více. ČSÚ, 2011

Rodinný stav	Počet
Svobodný/svobodná	5 638
Ženatý/vdaná	1 087
Rozvedený/rozvedená	4 402
Vdovec/vdova	297
Nedefinováno	4
Nezjištěno	68
Celkový součet	11 496

V tabulce číslo 2 je jasně vidět, že u osob bez přístřeší nejvíce převládá vztah svobodný/svobodná.

Tabulka č. 3 Bezdomovci podle stupně vzdělání osoby ve věku 15 let a více. ČSÚ, 2011

Nejvyšší ukončené vzdělání	Počet
Bez vzdělání	120
ukončené základní vzdělání	156
Základní vzdělání	3 136
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	500
Úplné střední odborné (s maturitou)	1 120
Nástavbové studium (vč. pomaturitního studia)	108
Vyšší odborné vzdělání (absolutorium)	53
Bakalářské (Bc., BcA.)	37
Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr. aj.)	237
Doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)	13
Střední vč. vyučení (bez maturity)	5 239
Nezjištěno	380
Celkový součet	11 099

Tabulka číslo 3 jasně ukazuje, že největší dosažené vzdělání, které mají osoby bez přístřeší, je střední škola zakončena výučním listem (bez maturity).

Tabulka č. 4 Bezdomovci podle ekonomické aktivity. ČSÚ, 2011

Ekonomická aktivita	Počet
Zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní, pomáhající	3 167
Pracující důchodci	116
Pracující studenti a učni	17
Ženy na mateřské dovolené (28 nebo 37 týdnů)	32
Nepracující důchodci	1 581
Ostatní s vlastním zdrojem obživy	677
Žáci, studenti, učni	310
Hledající první zaměstnání	340
Ostatní nezaměstnaní	4 124
Osoby v domácnosti, děti předškolního věku, ostatní závislé osoby	304
Nezjištěno	828
Celkový součet	11 496

Tabulka číslo 4 ukazuje ekonomické poměry osob bez domova, nejvíce osob je bez zaměstnání.

Tabulka č. 5 Bezdomovci podle odvětví ekonomické činnosti. ČSÚ, 2011

Odvětví ekonomické činnosti (dle klasifikace NACE rev. 2)	Počet
ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ A RYBÁŘSTVÍ	127
Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti	90
Lesnictví a těžba dřeva	36
Rybolov a akvakultura	1
TĚŽBA A DOBÝVÁNÍ	86
ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL	1 549
Výroba potravinářských výrobků	154
Výroba nápojů	11
Výroba textilií	39
Výroba oděvů	14
Zpracování dřeva, výroba dřevěných, korkov., prout. a slam. výrobků, kromě nábytku	87
Tisk a rozmnožování nahraných nosičů	25

Výroba chemických látek a chemických přípravků	30
Výroba pryžových a plastových výrobků	69
Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	67
Výroba základních kovů, hutní zpracování kovů; slévárenství	165
Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	187
Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	53
Výroba elektrických zařízení	93
Výroba strojů a zařízení j. n.	158
Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	205
Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	24
Výroba nábytku	46
Ostatní zpracovatelský průmysl	66
Opravy a instalace strojů a zařízení	56
VÝROBA A ROZVOD ELEKTŘINY, PLYNU, TEPLA A KLIM. VZDUCHU	25
ZÁSOBOVÁNÍ VODOU; ČINNOSTI SOUVISEJÍCÍ S ODPADNÍMI VODAMI, ODPADY A SANACEMI	68
STAVEBNICTVÍ	892
Výstavba budov	576
Inženýrské stavitelství	80
Specializované stavební činnosti	236
VELKOOBCHOD A MALOOBCHOD; OPRAVY A ÚDRŽBA MOTOROVÝCH VOZIDEL	359
Velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel	70
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	92
Maloobchod, kromě motorových vozidel	197
DOPRAVA A SKLADOVÁNÍ	405
Pozemní a potrubní doprava	296
Vodní a letecká doprava	3
Skladování a vedlejší činnosti v dopravě	87
Poštovní a kurýrní činnosti	19
UBYTOVÁNÍ, STRAVOVÁNÍ A POHOSTINSTVÍ	259
Ubytování	42
Stravování a pohostinství	217

INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ ČINNOSTI	65
PENĚŽNICTVÍ A POJIŠŤOVNICTVÍ	60
ČINNOSTI V OBLASTI NEMOVITOSTÍ	24
PROFESNÍ, VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI	60
ADMINISTRATIVNÍ A PODPŮRNÉ ČINNOSTI	343
Činnosti související se zaměstnáním	14
Činnosti cestovních agentur, kancelářů a jiné rezervační a související činnosti	12
Bezpečnostní a pátrací činnosti	129
Činnosti související se stavbami a úpravou krajiny	171
Administrativní, kancelářské a jiné podpůrné činnosti pro podnikání	17
VEŘEJNÁ SPRÁVA A OBRANA; POVINNÉ SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	103
VZDĚLÁVÁNÍ	45
ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE	104
Zdravotní péče	72
Pobytové služby sociální péče	19
Ambulantní nebo terénní sociální služby	13
KULTURNÍ, ZÁBAVNÍ A REKREAČNÍ ČINNOSTI	55
OSTATNÍ ČINNOSTI	71
Nezjištěné odvětví	2 756
Osoby, které nebyly ekonomicky aktivní a otázku nevyplňovaly	4 040
Celkem	11 496

Tabulka číslo 5 nám ukazuje bezdomovce podle ekonomické činnosti. Ekonomické činnosti jsou rozděleny do více kategorií. Nejvíce osob ekonomicky činných je ve zpracovatelském průmyslu.

Tabulka č. 6 Bezdomovci podle náboženské víry. ČSÚ, 2011

Náboženská víra	Počet
Apoštolská církev	8
Bratrská jednota baptistů	11
Buddhismus	5
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	7

Církev adventistů sedmého dne	5
Církev bratrská	12
Církev československá husitská	28
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice	2
Církev Křesťanská společenství	5
Církev řeckokatolická	8
Církev římskokatolická	693
Církev Slovo života	1
Církev živého Boha	5
Českobratrská církev evangelická	39
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	7
Evangelická církev metodistická	7
Federace židovských obcí v České republice	2
Islám	3
Jedi	14
Jednota bratrská	1
Judaismus	2
Katolická víra (katolík)	106
Křesťanské sbory	14
Křesťanství	38
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	2
Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	1
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	13
Pohanství	2
Pravoslavná církev v českých zemích	11
Protestantská/evangelická víra (protestant, evangelík)	24
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	2
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	13
Starokatolická církev v ČR	7
Scientologická církev	3
Ústředí muslimských obcí	3
Višva Nirmala Dharma	2
Jiné	83
věřící - nehlásící se k žádné církvi ani nábož. společnosti	901
Bez náboženské víry	4 015
Neuvedeno	5 392
Celkový součet	11 496

Tabulka číslo 6 vystihuje náboženskou víru u lidí bez domova. Z tabulky vyplývá, že lidé bez domova jsou velmi málo věřící. Nejvíce osob nevedlo žádnou svoji náboženskou víru.

1.4 Obecně sociální služby a situace v bezdomovectví v regionu Kladno

Do dnešních dnů na Kladně chyběla služba, která by pracovala s bezdomovci. Jediná organizace, která těmto občanům města Kladna pomáhala, byl do této chvíle pouze Červený kříž. Zde měli tito lidé možnost se umýt, převléknout se do čistého oblečení a dostali vždy teplé jídlo. Po komunálních volbách, které vyhrála strana Volba pro Kladno, se v současné době otevírá první krizové centrum, které nabízí osobám bez přístřeší ubytování. Současně je tato služba určena pro rodiny, které se z hodiny na hodinu ocitly na ulici. Ve městě sice funguje azylový dům pro matky s dětmi, ale v krizovém centru je tato služba poskytována pro celé rodiny.

Snahou krizového centra je zachování celé rodiny pohromadě. Rodina, která se ocitne v krizovém centru, má 5 dní na to, aby mohla v klidu a s pomocí sociálních pracovníků vyřešit svojí nelehkou životní situaci. Ubytování, které jí krizové centrum nabízí, má po dobu 5 dní zdarma. Krizové centrum vzniklo v běžné rodinné zástavbě, což se mnohým obyvatelům města Kladna nelíbí. Radnice do této lokality posílila městskou policii, která zde bude dohlížet na pořádek a klid. Městská policie zde bude nepřetržitě držet služby a do krizového centra nepustí osobu pod vlivem drog a alkoholu. Krizové centrum pro osoby bez domova je denním stacionářem, kde osoby bez domova dostanou oblečení, jídlo, mohou se vysprchovat a v zimních mrazech, pokud teplota klesne pod – 5 stupňů, i přespát.

Otevření krizového centra by mělo pomoci městu Kladnu lépe podchytit tyto lidi a pomocí sociálních pracovníků řešit jejich nelehkou životní situaci, ve které se tito lidé ocitli. Krizové centrum do budoucna chce vyřešit ještě spoluprací s nemocnicí, aby zde lékaři a psychologové pracovali s těmito lidmi.

2 Příčiny vzniku bezdomovectví

Mnoho obyvatel tohoto státu si myslí, že bezdomovci si za svoji situaci mohou sami. Že jsou to osoby, které nechtějí chodit do práce, kradou, fetují, jsou stále opilé, dělají ve městě jenom nepořádek. Osobně si myslím, že tyto názory nejsou ve všem pravdivé. To, že se člověk ocitne na ulici, nemusí být vždy jeho přičiněním. Nikdo z těchto lidí si určitě nikdy v minulosti nepřál skončit na ulici promrzlý, hladový, špinavý a opovrhovaný danou společností. Příčin, proč se v dnešní době stále častěji setkáváme s osobami bez domova, je mnoho. Najdeme zde lidi různého postavení, věku, pohlaví. Každá tato osoba, která skončila na ulici, se potýká nebo potýkala s nějakým osobním problémem. U mladších osob jsou to většinou drogy a dluhy, týrání v rodině nebo exekuce. U starší generace rozpad manželství, úmrtí partnera, neplacení alimentů, nezaměstnanost a dluhy.

2.1 Nezaměstnanost

Situace na trhu práce pro lidi bez domova není nikterak příznivá. Míra nezaměstnanosti v některých lokalitách přesahuje mnohdy několikanásobný republikový průměr. Důvodem nezaměstnanosti osob bez přístřeší může být nízké vzdělání, zdravotní stav, nedostatečné sociální kompetence, diskriminace ze strany zaměstnavatele, nedostačující osobní doklady potřebné k vykonávání práce. Osoba, která pobývá na ulici již delší dobu, začne postupně ztrácet pracovní návyky, což je například ranní vstávání, zodpovědnost ke svěřeným úkolům, respektování autority. Mnohé osoby, které žijí na ulici, jsou fyzicky, mentálně a emočně ovlivněny natolik, že nejsou samy schopny ani práci zvládnout. Většina těchto lidí později začne hledat spíše důvody, proč práci nepřijmou, než důvod proč práci přijmout a mít se lépe a začít něco měnit. Své problémy začnou postupně přesouvat a svádět na někoho jiného než aby si samy přiznaly, že problém je u nich a ne u někoho, kdo jim práci nabídl.

Nezaměstnanost lze rozdělit do tří skupin:

- dlouhodobá nezaměstnanost (kde dochází ke ztrátě pracovních návyků),
- opakovaná nezaměstnanost (člověk nevydrží v jedné práci delší dobu a opakovaně se ocitá na úřadu práce),
- kumulace nezaměstnanosti v domácnosti (oba partneři jsou bez práce).

Tyto faktory nezaměstnanosti se mohou různě kombinovat a dochází zde právě k velkému riziku, že dříve nebo později se tyto osoby ocitnou bez přístřeší. Pokud lidé nemají práci, nemají ani peníze. Bez peněz si člověk může těžko zaplatit nájem, vodu, plyn, elektřinu, jídlo, oblečení. Lidem začne narůstat dluh na nájemném za byt, na poplatcích. Lidé si často začnou půjčovat, aby před svým okolím skryli určitý problém, ale neuvědomují si, že na další velký problém si sami zasadili. Místo toho, aby splatili jeden dluh v podobě nájemného, vytvoří si rázem další dluh. Tito lidé se během několika chvil ocitají na ubytovnách nebo v domech pro neplatiče. Z tohoto nevyhovujícího bydlení je už jen krok k bydlení na ulici. Celý tento problém ohledně zaměstnání, peněz a bydlení vede k dalšímu velkému problému této společnosti, a tím je velká kriminalita. Všechny tyto uvedené jevy jsou jedním velkým spouštěčem kriminality.

Řešení nezaměstnanosti u osob bez domova a jejich začlenění zpět do běžného života spatřuji v těchto krocích:

- motivaci k hledání zaměstnání (velký důraz by měl být kladen již ve škole na děti, podpořit kurzy vzdělávání dospělých, rekvalifikace),
- veřejné prospěšné práce (zachování pracovních návyků, motivace k hledání lepší a stabilnější práci),
- sociální podnikání (tržně orientovaný podnik, který vytváří pracovní příležitosti pro lidi bez domova),
- pracovně právní poradenství (zaměřeno na lidi, kteří mají horší postavení na trhu práce, pomoc v nalezení pracovního místa, zvyšování sebevědomí).

„Adaptace na dlouhodobou nezaměstnanost je stejná jako adaptace na kterýkoli dlouhodobý stres. Prochází stádiem šoku, odporu a rezignace. Člověk, který je dlouhodobě bez práce, se stává pesimistou a každé jeho zklamání vede k tomu, aby práci dál nehledal a ochránil se tak před další újmou. Začne jinak vnímat čas. Struktura času se mění. Čas již není rozdělen na část pracovní a volnou a celý je vyplněn nudou. Zatímco zaměstnaný si volno užívá jako odpočinek od práce, nezaměstnaný nemá od čeho odpočívat.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 23-24)

„S dlouhodobou nezaměstnaností je spojena sociální izolace nezaměstnaného. Nezaměstnaný ztrácí s odchodem ze zaměstnání důležité kontakty, zbývá mu rodina a známí. Pokud nezaměstnanost trvá delší dobu, hledá jinou formu kontaktů mezi těmi, kteří čas mají.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 24)

2.2 Rozpad manželství

V minulém režimu se propagovalo heslo: „Rodina základ státu“. Obraz takové rodiny tvořil muž, žena a děti, kde muž automaticky přebíral postavení živitele rodiny a žena postavení ženy starající se o chod domácnosti. Rodina vždy měla a má i v dnešní době hlavně funkci reprodukční, materiální, výchovnou a emocionální. Začátkem devadesátých let prudce stoupla rozvodovost. Rodina v dnešní době má i více podob. Z manželství nebo partnerství, kde dochází k rozchodu, většinou odchází muž a žena i s dětmi zůstává ve společně vybudovaném domově. Pokud muž nemá příbuzné nebo známé, kteří by mu poskytli bydlení, ocitá se často přímo na ulici nebo ubytovně a zde začíná určitý první kontakt s bezdomovectvím. Mnohdy se muž může stydět za situaci, která nastala, to je, rozpad manželství, odchod z domova mnohdy i vyhození z bytu. První, co v takovém případě muž udělá, je odchod do jiného místa působení, kde ho nikdo nezná a nachází zde anonymitu před svými problémy. V tu chvíli se začínají přetrhávat sociální kontakty, které dotyčný měl s kamarády, známými, kolegy v práci a začne nalézat nové sociální kontakty u lidí na ulicích nebo ubytovnách. Rozpad rodiny a ztráta zaměstnání patří k velkým spouštěčům bezdomovectví. Rozvod vždy přináší ekonomické, psychologické a sociální problémy pro obě strany a vždy pro děti, které se ve svazku narodily.

2.3 Závislost na návykových látkách

Mnoho bezdomovců alkoholem řeší svou nelehkou životní situaci. Je potřeba si uvědomit, že hlavně starší bezdomovci jsou závislí na alkoholu, kdežto u mladších bezdomovců se objevuje závislost hlavně na drogách. Alkohol nebo drogy mnozí konzumují z mnoha důvodů. Chtějí zapomenout na minulost, ztrátu rodiny, zaměstnání, ale chtějí i lépe zapadnout do komunity bezdomovců. Pití alkoholu v mnoha případech může pomoci, k zahřívání organismu v zimním období, kdy lidé bez domova tráví svůj život na ulici. Pití alkoholu u osob bez domova budí ve společnosti přesvědčení, že nic nedělají, jen se poflakují a opíjejí. U mladší generace je právě závislost na drogách jedním z důvodů, proč skončí na ulici. Konzumace alkoholu nebo drog vyvolává silné pouto s danou skupinou, dotyčný má pocit, že aspoň někam patří, že někdo má o něj zájem a že na svůj problém není sám. Mnohdy je těžké donutit osobu závislou na alkoholu nebo drogách abstinovat, obává se ztráty sociálních kontaktů. U většiny osob žijících na ulici se objevuje ještě jedna závislost, a to je závislost na tabáku. I ve svých těžkých situacích, kdy nemají tito lidé peníze na jídlo,

si většinou v první řadě obstarávají cigarety a alkohol. Jejich závislost na cigaretách je tak velká, že mnohdy si cigarety obstarávají nehygienickým a rizikovým způsobem, jakým je sběr nedopalků na ulici. Získanou cigaretu buď dokouří, nebo získaný tabák dále balí do jakéhokoli papíru.

2.4 Pobyť v ústavu nebo vězení

Mezi lidmi bez domova se nalézá vysoké procento propuštěných vězňů. Lidem bez domova, kteří doposud nebyli trestáni, hrozí, že svým pobytem a způsobem života na ulici časem sami nějaký ten trestný čin spáchají. Otázkou je, zdali, je vůbec možné žít na ulici a nepáchat trestnou činnost. Těžko si člověk bez příjmu může koupit jídlo, pití nebo teplé oblečení. Tím, že se bezdomovec dostane do vězení, získává okamžitě střechu nad hlavou, teplo a jídlo. S pobytem za mřížemi člověk přijímá ještě jeden důležitý bod, a to je režim, který je nastaven ve všech zařízeních, ať se již jedná o vězení, dětský domov nebo nemocnici. Řád, který je nastaven, platí pro všechny osoby, které v tomto zařízení jsou. Všichni mají stejné jídlo, všichni chodí ve stejnou dobu spát. Klienti si sami zvyknou na tento řád a nepřijde jim na tom nic divného. Právě po propuštění z těchto zařízení u mnohých osob vzniká problém přizpůsobit se pravidlům a chodu většinové společnosti. Tyto osoby neumějí například samostatně jednat na úradech, nedůvěřují lidem, nemají žádné jiné sociální vazby než ty, které měly v zařízení, neumějí se orientovat na trhu práce. Mnozí lidé, kteří se ocitnou na ulici, jsou osoby s poruchami chování, mají sami sklony ke kriminalitě, nechtějí přijmout pravidla většinové společnosti. Člověk, který má záznam v trestním rejstříku, má malou šanci najít si práci. Lidé bez domova většinou začnou přijímat pravidla, která jim nastavila jejich nová společnost a která je v tuto chvíli přijala mezi sebe i s jejich problémy, před kterými někteří sami utekli na ulici. Mnohdy by bylo velmi dobré se podívat na příčinu začínající kriminality u mladých osob bez přístřeší. Mnoho z nich páchalo trestnou činnost jen z důvodu obstarání si základních potřeb obživy. Vždyť co zbývá mladým lidem, kteří opouštějí v 18 letech dětské domovy a nemají nikoho, ke komu by se mohli vrátit. Celý život byli zvyklí na to, že když něco chtějí, tak jim to sponzor koupí nebo zaplatí. Každý den dostanou jídlo, které jim někdo přichystá. Jak potom můžou sami uspět ve světě, kde se každý stará sám o sebe. Tito mladí lidé neznají některé běžné věci, které probíhají v každé normální rodině, jako je nákup jídla, placení elektřiny, plynu, popelnice a dal. Ocitají se v novém sociokulturním prostředí, kde se lehce stanou oni sami třeba obětí trestné činnosti například v roli bílých koní.

V poslední době se začaly objevovat případy, kdy se bezdomovci naopak stali sami oběťmi trestné činnosti. Útoky na bezdomovce se velmi množí, může to být způsobeno tím, že se těžko brání, jsou neoblíbeni ve společnosti. Pro útočníky jsou vděčným objektem, kdy si agresor mnohokrát může vybijet zlost či své nízké sebevědomí na lidech, kteří jsou často bezbranní a vůbec nechápou, co se děje. Mnozí agresori spoléhají i na to, že bezdomovci útok nenahlásí.

2.5 Somatické nemoci nebo duševní poruchy

Mnoho bezdomovců trpělo psychickými problémy ještě v době, kdy měli domov a práci. Psychické problémy patrně vedly k tomu, že dotyčný se ocitl na ulici.

Mezi psychické problémy, kterými většinou trpí bezdomovci, patří:

- **Úzkostné a depresivní poruchy:** „jsou nejrozšířenějšími psychickými poruchami v běžné populaci. Mezi nejčastější depresivní znaky u bezdomovců patří apatie. Mnoho potřeb není uspokojováno a to má vliv na nízké sebepojetí. Rovněž úzkostné stavy se u bezdomovců objevují často. Většinou se projevují sociální fobie či agorafobií. Cítí úzkost při jednání s úřady, v davu nebo se bojí jezdit dopravními prostředky.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 44)
- **Posttraumatickou stresovou poruchou:** „která se projevuje přetrvávající úzkostí, přecitlivělostí, nezájmem o budoucnost, otupělostí či odcizeností. Jde o prodlouženou odezvu na traumatickou událost bezdomovce. Styl života značně zvyšuje riziko traumatizace a mnoho bezdomovců si odnáší trauma z původní rodiny.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 44)
- **Problém s emoční inteligencí:** „projevuje se to nedostatečnou kontrolou při extrémních emočních prožitcích. Charakteristickým znakem je převádění pozitivních podnětů na negativní. Vzniká jakýsi virtuální svět, kde jedinec má subjektivní pocit, že on je v pohodě, ale okolí má problém. Opačným rizikem nízké emoční inteligence je naopak velká důvěra k lidem, kteří si ji nezaslouží. Hodně klientů je snadno manipulovatelných kvůli nízké míře asertivity. Přicházejí o peníze a cennosti, nejen kvůli své důvěře, ale také neschopností prosadit se.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 46)
- **Sebevražedné tendence:** „jsou znatelnější spíše u mladých bezdomovců než u starších. Zvláště předávkování drogami může u narkomanů vést k podvědomému či záměrnému skoncování se životem. U starších bezdomovců pozorujeme jiný způsob sebevražedného

jednání a to pomalým zabíjením se destruktivním stylem života už se nesnaží, nemají žádné plány do budoucna, žijí pouze v přítomnosti a nejsou motivováni cokoli změnit. Mluví o své situaci jako o společenské sebevraždě, k níž přidávají i fyzickou sebevraždu.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 45)

Jistě bychom našli i jiné psychické problémy u lidí bez domova, mnohdy je ale těžké psychickou nemoc diagnostikovat. Bezdomovec, který se ocitne v nemocnici, to buď vnímá jako cestu k teplu a k jídlu a svůj pobyt se snaží co nejdéle prodloužit anebo naopak bezdomovec, který se ocitne v nemocnici, okamžitě podepisuje revers, a co nejrychleji se vrací na ulici. V dnešní době se samozřejmě setkáváme i s případy, kdy nemocnice nebo lékař odmítne bezdomovce ošetřit, protože nemá zdravotní kartičku nebo patří do jiné spádové nemocnice. To, že bezdomovec nemá žádné doklady, trvalý pobyt má pouze úředně, ne fakticky, může v některých případech velmi komplikovat léčbu pacienta. Tím, že bezdomovec většinou není hlášen ani na úřadu práce, placení zdravotního pojištění připadá automaticky na něho. Tím mu vzniká dluh u jeho zdravotní pojišťovny. Pobyt na ulici v zimě jistě nikomu nepřidá na jeho zdraví. Nedoléčená nebo přecházející onemocnění vedou k úmrtí bezdomovce v nižším věku. V zimním období to bývá i prochladnutí nebo umrznutí.

Zdravotní péče pro osoby bez domova by neměla být zanedbávána, stát by měl zřizovat zdravotnická zařízení, kde by tyto lidé dostali základní ošetření. Vždyť osoby bez přístřeší jsou často nositeli přenosných chorob, ať již je to například žloutenka, TBC, HIV nebo kožní nemoci. Mnoho lidí bez domova jsou uživateli drog, je proto důležitá preventivní lékařská pomoc, neboť tyto nemoci se velmi rychle šíří nejen mezi osobami bez domova a uživateli právě tvrdých drog, ale i mezi ostatními občany tohoto státu.

3 Řešení vzniku bezdomovectví

Při řešení vzniku bezdomovectví je otázkou, kdo je vlastně viníkem toho, že čím dál více osob je na pokraji sociálního vyloučení a stává se časem bezdomovcem. Může za to společnost, stát, zákony, jednatelce nebo rodina? Jednoznačná odpověď, kdo má odpovědnost za osoby bez přístřeší, asi neexistuje. Osobně si myslím, že v mnoha případech je špatně nastaven systém v možnostech poskytování půjček, které jednotlivé bankovní ústavy a systémy nabízí skoro každému, kdo má občanský průkaz. Nikoho moc nezajímá, zda dotyčný je schopen danou půjčku splácet.

Další problém vidím v chybném systému opuštění ústavních zařízení, jako jsou například dětské domovy, vězení. Děti z dětských domovů mnohdy nemají pojem o cenách, co kde stojí, jsou zvyklé, že vše jim zaplatí sponzor, nadace. Jelikož s dětmi z dětských domovů pracuji, znám jejich názory, postoje k penězům. Nikdo ale už tak moc neřeší, co bude s těmito dětmi, až opustí dětské zařízení. Mají sice možnost bydlet po určitou dobu v bytech na půl cesty, dostanou určitou část peněz do začátku, ale co je to platné, když dotyčný neumí s danými penězi hospodařit, jelikož nezná to, že se musí platit nájem, voda, elektřina, plyn.

Řešení problematiky bezdomovectví se přesouvá na charitativní a sociální instituce, města, obce, stát. Problém nastává, když dané město nebo obec si s tímto problémem neumí nebo nechce poradit. Pokud se dotyčnému člověku nepodá pomocná ruka v počátku, jeho problém se rozjede do větších rozměrů. Dotyčný časem začne přicházet o svůj majetek, rodinu, práci a nakonec končí na ulici, odkud je cesta zpět velmi náročná jak na psychickou odolnost daného jednotlivce, tak i na jeho okolí. Z jedné půjčky se rázem stanou půjčky tři, které nikdo není schopen splácet a začnou růst i úroky z půjčených peněz.

Velmi důležitá je osvěta mezi lidmi, ale i mezi dětmi ve školách. Místo v novinách o nabídkách půjček ihned a kdykoliv by tam mělo být spíše o hrozbách a důsledcích, které vznikají při nesplácení půjčených peněz.

Sociální služby pro lidi bez domova mají různé funkce a naplnění jejich podstaty. První funkci při práci s lidmi bez domova lze označit jako funkci podpůrnou. „Klient do střediska dochází kvůli materiální pomoci a seznamuje se s nabídkou jiných forem pomoci. Během této fáze má sociální pracovník získat důvěru klienta. Klient by měl omezit neoficiální a nelegální zdroje obživy, protože služby střediska mu nabízejí jiné možnosti, které jsou na rozdíl od těch neoficiálních bezpečné. Jejich funkcí je

minimalizovat rizika daného životního stylu, aby se změny v klientově životě nestaly nevratnými a on se mohl vrátit do společnosti. Další funkce vzniká až po nějaké době a lze ji nazvat motivační, kdy pracovník společně s klientem hledají cestu ze zavedeného způsobu života, která by pro něj byla zvládnutelná. Poslední funkcí, kterou by měly mít na starost ubytovací služby, je fáze výcviková. V této fázi si má klient osvojit správné dovednosti a získat tak možnost vrátit se do společnosti.“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, s. 290)

Je velmi důležité si uvědomit, že znovu začleňování jednotlivce do společnosti neboli reintegrace je dlouhodobý proces, který začíná u osoby na ulici a končí až po dlouhé době po opuštění ulice a navrácení jednotlivce jako právoplatného člena do dané společnosti. „Podobně jako bezdomovectví není pouze ztráta přístřeší, v reintegračním procesu jde o více než jen o ubytování.

Reintegrace by měla zahrnovat rovinu:

- psychologickou,
- sociální,
- medicínskou,
- spirituální.

V rámci psychologické roviny reintegračního procesu bezdomovec obnovuje schopnosti, které během pobytu na ulici ztratil a učí se nové dovednosti, obnovuje přetrhané sociální vztahy, nalézá sám sebe, získává sebedůvěru a pokouší se vyrovnat s minulostí.

V rámci sociální práce jde v první řadě o zajištění dokladů, zajištění bydlení a obživy, nejlépe práce či čerpáním invalidního důchodu. Je třeba však řešit i dluhy vzniklé během pobytu bezdomovce na ulici a zamezit možnosti jeho návratu na ulici.

V rámci medicínské roviny reintegrace jde o léčbu závislostí a jiných psychiatrických poruch a dále o léčbu nemocí, které bezdomovec během rizikového života získal (u mladých lidí zejména hepatitidy C), ale i dalších nemocí.“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, s. 205)

Nakonec je velmi důležitá rovina spirituální, která udává bezdomovci směr a určuje hodnoty, které bezdomovce formují a udržují snahu o změnu, i když nepůsobí vnější kontrola. Rovina spirituální není pouze o víře v boha, ale spíše o vnitřním směřování.

Sociální nástroje řešení bezdomovectví:

Dávky v hmotné nouzi

Osoby, které se ocitli v situaci sociálního vyloučení, mají nárok čerpat peněžité dávky sociální pomoci. „Jde o dávky sociální pomoci poskytované státem nebo jiným orgánem ze svého rozpočtu nízkopříjmovým potřebným osobám nebo rodinám.“ (TOMEŠ, 2009, s. 271) Systém nepojistných sociálních dávek upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Hlavní využití životního a existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina. Životní a existenční minimum je využíváno také v zákoně č. 117/1995 Sb. „o státní sociální podpoře při zjišťování nároku na dávky, které zabezpečují adresnou pomoc rodin s dětmi ve stanovených sociálních situacích (zejména u přídatku na dítě a porodné). V případě dávek pěstounské péče tvoří i základ pro výpočet jejich výše.

Další využití je například v soudní praxi pro stanovení alimentálních povinností, v případě exekucí pro nezabavitelné částky. Životní minimum ani existenční minimum nezahrnují nezbytné náklady na bydlení. Ochrana a pomoc v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním příspěvku na bydlení a v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení.

Peněžité částky životního minima

Od 1. 1. 2012 je částka životního minima:

- pro jednotlivce **3 410 Kč**,
- pro první osobu v domácnosti **3 140 Kč**,
- pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem **2 830 Kč**,
- pro nezaopatřené dítě ve věku:
 - do 6 let **1 740 Kč**,
 - 6 až 15 let **2 140 Kč**,
 - 15 až 26 let (nezaopatřené) **2 450 Kč**,
 - Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti.

Životní minimum - je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních potřeb.

Peněžité částky existenčního minima

Částka existenčního minima za jeden měsíc činí 2 200 Kč.

Existenční minimum - je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Tento institut byl vedle životního minima zaveden z důvodu větší motivace pro dospělé osoby v hmotné nouzi. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let.

Exekuce

„Exekuce je nucený výkon rozhodnutí v případě, že dlužník (neboli osoba povinná) dobrovolně a včas neplní povinnost, kterou má stanovenou vykonatelným rozhodnutím.“ (Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, Ministerstvo vnitra České republiky s. 113). Exekuci upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Mezi nejčastější způsoby exekuce patří srážka ze mzdy nebo z důchodu. Exekuci nelze srážet z jednorázových dávek státní sociální podpory a z příspěvku na bydlení. Ostatní dávky státní sociální podpory, které se opakují, mohou být částečně zatížené exekucí. Exekuce patří v současné době k jednomu ze způsobů řešení splácení dluhů, kterými je dotyčný nebo dotyčná rodina zatížená. Pokud ale dotyčný nemá žádný příjem a nepobírá ani státní sociální dávky a nemá přiznaný žádný majetek, potom těžko exekuci uskutečnit.

Oddlužení

Od 1. ledna 2008 existuje takzvané oddlužení. Pokud se osoba, která není podnikatelem, dostane do úpadku a není schopna splácet věřiteli určitou část peněz, může zažádat soud o oddlužení. „Pokud dlužník splní řádně a včas povinnosti stanovené plánem oddlužení, může ho soud zprostit povinnosti úhrady neuspokojených závazků (dosavadních dluhů).“ (Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených

lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, Ministerstvo vnitra České republiky, s. 116)

„Oddlužení se provede buď zpeněžením majetkové podstaty (jednorázovým vyrovnáním z prodaného majetku dlužníka) nebo plněním splátkového kalendáře. Vždy se však prodá ten majetek, kterým případně byly pohledávky (závazky) zajištěny. Takzvané zajištění věřitele se tedy vždy uspokojí z výtěžku zpeněžení majetku, který byl poskytnut jako zajištění. O způsobu oddlužení hlasují nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Neshodnou-li se, rozhodne o způsobu oddlužení soud.“ (Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, Ministerstvo vnitra České republiky s. 117).

Oddlužení je jedna z věcí, kterou lze předcházet bezdomovectví a ztrátě bydlení. Pokud dotyčný občan má někde pohledávky, které není momentálně schopen splácet, je vždy důležité tento problém řešit dříve než za dva roky, kdy z malé finanční částky se může stát finanční částka dvakrát tak velká a dotyčnému nezbyvá nakonec nic jiného než prodat byt a jít bydlet například na ubytovnu. Pokud dotyčnému občanovi je schváleno oddlužení, je jeho povinností po dobu 5 let splácet měsíčně nezajištěným věřitelům určenou částku ze svých příjmů. „Splní-li dlužník řádně a včas své povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, osvobodí ho soud na jeho návrh od placení neuspokojené části přihlášených pohledávek i od placení pohledávek nepřihlášených nebo těch, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo. Za určitých okolností soud může priznat osvobození i tehdy, neobdrželi nezajištění věřitelé ani 30% svých pohledávek (v případě dohody nižší plnění).“ (Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, Ministerstvo vnitra České republiky, s. 118)

Česká advokátní komora

Další pomoc chránící před bezdomovectvím nabízí Česká advokátní komora. Tato pomoc je určena sociálně slabším vrstvám obyvatelstva, kteří nemají dostatečné finanční prostředky na právní pomoc. Proto Česká advokátní komora zřídila v každém regionu svého představitele, který zajistí po organizační stránce poskytování bezplatných základních informativních právních porad. Jedná se o drobnou právní pomoc, která může klientovi částečně pomoci řešit jeho problém.

Občanské poradny

Vznikají ve větších městech. Jejich úkolem je bezplatně poskytnout pomoc těm občanům, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Jedná se především o otázky pracovněprávní pomoci, nezaměstnanosti, bydlení, mezilidských vztahů, sociálního zabezpečení, majetkových vztahů. Tuto službu poskytují zkušení praktici, nikoliv právníci. Jejich pomoc je zaměřena hlavně na poskytnutí rady, kde a jakým způsobem může dotyčný problém řešit, co je potřeba k vyřešení jeho problému, poskytnutí kontaktů pro dané řešení a jiné činnosti spojené s řešením momentální nelehké životní situace.

Probační a mediační služba

Tato služba by měla být z pohledu bezdomovectví asi nejvíce podporovaná státem. Člověk, který se ocitne po propuštění z vězení zpět v dané společnosti a nemá se kam vrátit, neboť rodina ho již nepřijme zpět, většinou končí svůj život na ubytovně a později na ulici. Člověk, který prožil tři roky za mřížemi a najednou se ocitne ve společnosti, kde je v první chvíli úplně sám, potřebuje určitou pomoc a informace při vyřizování například dokladů nebo žádostí. Je velmi důležitá pomoc ze strany mediační služby těmto lidem při jejich pomalém začleňování do běžné společnosti. Pokud těmto lidem nepomůžeme, začlenit se do společnosti, vrátíme je zpět do vězení nebo na ulici.

3.1 Instituce, zařízení a programy pro bezdomovce

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který vešel v platnost 1. ledna 2007, má za cíl zajistit lidem v nepříznivé sociální situaci pomoc a podporu prostřednictvím sociálních služeb a také má za úkol stanovit pravidla pro poskytování těchto služeb. Služby lze rozdělit do dvou skupin, a to na služby garantované státem a na služby, které jsou organizované příspěvkovými organizacemi, občanskými sdruženími, církví, církevními zařízeními, obcemi, obecně prospěšnými společnostmi. Sociální služby je možné poskytovat pouze na základě registrace k provozování sociálních služeb. Úkolem sociální služby je zajištění pomoci osobám v nepříznivé sociální situaci. „Rozsah a forma pomoci musí zachovávat lidskou důstojnost, musí působit na osoby aktivně a motivovat je k činnostem, které neprodlužují nebo nezhoršují jejich nepříznivou sociální situaci a musí zabraňovat jejich sociálnímu vyloučení. Prostřednictvím sociálních služeb je zajišťována pomoc při péči o vlastní osobu, zajištění stravování, ubytování, pomoc při zajištění chodu

domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou, poskytnutí informace, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, psychoterapie a socioterapie, pomoc při prosazování práv a zájmů. K tomu, aby se uživatelé dostalo sociálních služeb v náležitě kvalitě, pomohou standardy kvality sociálních služeb.“ (Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, Ministerstvo vnitra České republiky, s. 107)

Sociální služby dělíme na:

- **Služby sociálního poradenství:** tyto služby jsou nezbytnou součástí všech sociálních služeb. Tato služba poskytuje informace, které osobám, které se ocitli v nepříznivé sociální situaci, pomáhají řešit jejich nelehkou životní situaci a to v podobě informací, např. v manželských poradnách, v poradnách pro oběti trestných činů, domácího násilí, v občanských poradnách. Dále tato služba poskytuje půjčování kompenzačních pomůcek pro osoby se specifickými potřebami.
- **Služby sociální péče:** cílem této služby je zabezpečit základní životní potřeby lidí, kteří si z určitého důvodu nemohou sami tyto služby zajistit (např. domovy pro seniory, osobní asistence, pečovatelská služba, podpora samostatného bydlení, denní a týdenní stacionáře).
- **Služby sociální prevence:** úkolem této služby je předcházení a zabraňování sociálnímu vyloučení osob ohrožených negativními jevy (např. nízkoprahová zařízení, krizová pomoc, terénní programy).

Sociální služby dále rozdělujeme na:

- **Terénní služby:** probíhají v přirozeném prostředí daného klienta. Tuto službu většinou provádí takzvaný streetworker. Jejich úkolem je v počátku především uspokojování základních potřeb klienta v podobě potravin, ošacení, zdravotní pomoci. Postupně jsou klientovi nabízeny další služby. Je potřeba získat důvěru klienta pro další možnost postupu při jeho pomalém začleňování do běžné společnosti.
- **Ambulantní služby:** jedná se o službu, za kterou dotčený klient dochází do určitého zařízení. Může se jednat o nízkoprahová denní centra, která klientovi nabízí stravu, pomoc při osobní hygieně nebo jen poradenskou službu při řešení například osobních dokladů.

- **Pobytové služby:** jsou služby, které nabízejí klientovi ubytování v určitých zařízeních určených pro osoby bez domova. Jedná se o noclehárny, za které klient musí zaplatit určitou částku, která je stanovena v ceníku poskytovatele těchto služeb.

Poskytování sociálních služeb je u některých případů zcela zdarma, např. tlumočnické služby, krizová pomoc, sociální poradenství, terénní programy.

Sociální služby jsou určeny:

- osobě, která je hlášena k trvalému pobytu na území České republiky,
- osobě a rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie,
- osobě, které byl udělen azyl,
- cizinci, který je držitelem povolení k dlouhodobému pobytu po dobu delší než 3 měsíce.

Některá zařízení sociálních služeb, např. azylové domy, noclehárny, terénní programy jsou poskytovány také osobám legálně pobývajícím na území České republiky. Na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství a poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení má nárok každá osoba.

Sociální zařízení

Úkolem sociálních zařízení je napomáhat osobám bez domova překonat nepříznivou životní situaci, v které se momentálně ocitly. Pomocí těchto sociálních zařízení je možné lépe s osobami bez domova komunikovat a s pomocí sociálních pracovníků začít postupně řešit jejich problémy.

- **Nízkoprahová denní centra:** poskytují služby osobám bez přístřeší formou terénní nebo ambulantní. Mezi základní poslání tohoto zařízení patří poskytování stravy, pomoc při jejím zajišťování, možnost osobní hygieny. Do denních center mají přístup pouze osoby, které nejsou pod vlivem alkoholu nebo omamných látek, např. drog, nebo agresivní osoby.
- **Noclehárny:** tato služby nabízí osobám bez domova možnost přenocovat za určitou finanční částku s možností osobní hygieny. Jedná se většinou o velké místnosti s mnoha lůžky a ztrátou soukromí. Noclehárny bývají většinou přes den zavřené a své služby nabízí v odpoledních hodinách a v noci.

- **Azylové domy:** nabízejí osobám bez domova pobyt trvající několik týdnů nebo měsíců. Jedná se o ubytování na pokojích s menším počtem osob nebo i o samostatné bydlení. Pokud klient využívá služeb azylového domu a s pomocí sociálních pracovníků začíná pomalu a postupně řešit úkoly, které si dotyčný vytýčil, je zde reálná šance k začlenění do většinové společnosti.
- **Domy na půl cesty:** tato zařízení jsou většinou určena pro mladé osoby do 26 let. Pomoc tohoto druhu zařízení většinou využívají děti, které opouštějí dětské domovy a nemají se kam vrátit, neboť rodina o ně nemá zájem nebo rodinu nemají. Dále potom osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo osoby, které odchází z ochranné léčby nebo ústavní nebo ochranné výchovy. Posláním tohoto zařízení je dosažení co největší a nejlepší samostatnosti. Tyto osoby jsou v současné době nejvíce ohroženy bezdomovectvím, neboť bytová situace tohoto státu pro tyto osoby není nejlepší a nejpříznivější, chybí zde sociální byty, kde by měli mladí lidé možnost začít žít svůj život a postupně budovat svoji budoucnost.

Důvody nevyužívání sociálních služeb:

I přes veškeré možnosti poskytování služeb osobám bez domova se najdou osoby, které nechtějí nebo ani nemohou tyto služby využít.

Jedná se například o:

- závislost na alkoholu nebo drogách,
- bezdomovec má zvíře, které nelze do těchto zařízení vzít,
- bezdomovec tvoří partnerský vztah a není možnost společného přespání v těchto zařízeních,
- prohlubující se izolace od společnosti,
- neschopnost dodržování řádu daného zařízení,
- odmítání cizí pomoci.

Osoby, které poskytované služby nevyužívají, většinou tvoří skupinu osob přespávající a přebývajících na nádražích, v polorozpadlých objektech, v kanálech, stanech, zahrádkářských koloniích a jiných objektech. Mnohdy tyto osoby zapáchají, jsou špinavé, žebrající. Policie často tuto skupinu lidí několikrát denně vykáže z tohoto prostředí. Jejich snaha o klid v dané lokalitě policie rázem přesouvá na jiný konec nebo jinou část daného města a problém s osobami bez domova není stejně vyřešen jen odsunut na jiné místo.

Těmto lidem většinou nic nechybí a pomoc terénního sociálního pracovníka většinou odmítnou. Působení těchto osob v tomto druhu prostředí nepříznivě působí na ostatní osoby žijící v naší zemi.

Mnoho organizací nabízí osobám bez přístřeší různé druhy pomoci, jako je například možnost stravy, ošacení, ubytování, zdravotní péče, právního, psychologického a sociálního poradenství. Pomoc, kterou dané organizace nabízejí, by měla být co nejlepší a měla by vést k návratu do společnosti. Organizace by měly na klienta vyvíjet tlak, aby klient sám začal řešit své problémy, ale nesmí to za něj řešit daná organizace. „Praxe ukázala, že poskytovaná péče v přemrštěném rozsahu vede ke stagnaci klienta a také k častému zneužívání služeb z jeho strany.“ (Mezinárodní konference o bezdomovectví, 2008, s. 70)

„Nelze provádět samotnou prevenci, pokud nebude existovat kvalitní nabídka služeb pomoci, nelze pomáhat, pokud lidé o nabízené pomoci nebudou informováni, nelze stanovovat pravidla pro nabízenou pomoc, pokud za porušení pravidel nebudou následovat represivní kroky. V oblasti řešení problematiky bezdomovectví musí být navázána úzká kooperace mezi službou a pomocí sociální, terapeutickou, zdravotní, policejní, krizovou apod. A ani bez politické přízně a náklonnosti k řešení bezdomovectví se tento problém řešit nedá.“ (Mezinárodní konference o bezdomovectví, 2008, s. 67-68)

3.2 Posuzování ohrožení bezdomovectvím v sociální praxi

Sociální bydlení

Ministerstvo práce a sociálních věcí chce nově vytvořit byty s regulovaným nájemným, které by nemajetným pomohly překlenout složité životní situace. „Mělo by to být určeno pro osoby bez domova, které jsou vyložené na ulici, aby se jim rychle zajistila střecha nad hlavou a sociální práce“, řekl ředitel ministerského odboru sociálních služeb David Pospíšil. Na jejich chování by dohlíželi sociální pracovníci. V první fázi by lidé mohli jít až na půl roku do „krizového bydlení“, tedy něčeho na pomezí azylového domu a noclehárny. Po šesti měsících by pak lidé mohli nastoupit do „sociálních bytů“ - malometrážních obydlí s vlastní kuchyňskou linkou a toaletou. Podle slov ředitele ministerského odboru sociálních služeb „je důležité s těmito lidmi dál pracovat, pokusit se je začlenit do běžného fungování společnosti, vyřešit akutní problémy jako nejruznější dluhové pasti či problémy s rodinou.“ Ubytování by se museli podřídít předem stanovenému dennímu režimu a museli by komunikovat se sociálními pracovníky.

V další fázi by se mohli potřební přestěhovat do „dostupného bydlení.“ „U dostupného i sociálního bytu by se platilo nájmné, zákonem by se stanovilo, že musí být nižší, než je běžné na trhu,“ vysvětlil ředitel odboru, podle kterého bude nutné sledovat i příjem lidí, kteří pomoc státu přijmou. Pokud se jim bude zvyšovat gáže, zvedne se i nájem. „Po dvou letech se může zvednout až o 15 procent, když se situace zlepší, tak se bude přecházet k tržnímu nájmnému,“ plánuje ministerský úředník. Pokud se, ale lidé dostanou do této fáze začleňování do společnosti, můžou si rovnou najít soukromé bydlení. Nájemní smlouva by se uzavírala na dva roky, jednou ročně by úřady zjišťovaly výši příjmu. Až do smrti by tak v dostupných bytech zůstávali důchodci a lidé se zdravotním postižením. „Starobní nebo invalidní důchod je pořád stejný,“ podotýká Pospíšil.

V tomto typu bydlení by součinnost se sociálními pracovníky nebyla povinná. Do bytů by se mohli lidé dostávat na vlastní žádost, zejména by se ale poskytovaly lidem, kteří si prošli domácím násilím, občanům opouštějícím ústavní zařízení, seniorům a zdravotně postiženým. Stát počítá s tím, že by se tak reálně mohly snížit výdaje na bydlení lidem, kteří nyní bydlí ve špatných podmínkách na ubytovnách a přitom platí nepřiměřené peníze. Byty by měly zřizovat obce a peníze z dávek na bydlení by tak putovaly od státu na jejich účty. Pokud nemají dostatečný bytový fond, ministerstvo plánuje pomoci investicemi na výstavbu nových bytů. S principy předsedkyně Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče České republiky Dagmar Žitníkové souhlasí. Podle ní ale bude muset jasně definovat, kdo na sociální bydlení dosáhne, a nastavit kritéria tak, aby nedocházelo k vybydlení prostoru.

Koncepce by měla do konce února zamířit na vládu, zákon by mohl začít platit od roku 2017. Podle vyjádření ředitele Platformy pro sociální bydlení Jana Miloty „ostatní evropské státy od systému dostupného bydlení, kdy člověk přechází z bytu do bytu, ale opouštějí, protože v začleňování lidí do normálního bydlení nejsou úspěšné.“ Navíc podle něj sociální pracovníci nejen v České republice nezvládají správně ohodnotit, kdo se nakonec dokáže osamostatnit.

Dne 9. 4. 2015 se v Poslanecké sněmovně uskutečnila první tisková konference, kde byly představeny výstupy Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Odborníci za účasti ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové – Tominové nastínili, jak dál s řešením problematiky bezdomovectví.

Účastníci konference hledali odpověď na pět otázek:

1. Co znamená pro společnost bezdomovectví?

2. Jaká by měla být míra solidarity veřejnosti s lidmi bez domova?
3. Proč v české společnosti absentuje prevence bezdomovectví?
4. Jak uskutečnit komplexní sociální, zdravotní a další služby lidem bez domova?
5. Jakou roli by měli hrát různí aktéři, aby účinek jejich společného úsilí byl co nejvyšší?

Výstupy konference upozorňují na to, že společnost sama svou podobou a fungováním k výskytu bezdomovectví napomáhá. „Mezi lidmi bez domova je vysoký podíl těch, kteří jsou propuštěni ze státem řízených institucí, lidé vracející se z výkonu trestu nebo z léčeben, ale zejména mladí lidé z dětských domovů po dovršení dospělosti. Ke ztrátě bydlení přispívá též málo regulovaný byznys s dluhy a chudobou.“

Ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová - Tominová připomněla, že ministerstvo poslalo k připomínkování koncepci sociálního bydlení. Zákon by měl platit od 1. ledna 2017. Podle Marksové - Tominové by stát měl dát peníze obcím, ty pak budou rozhodovat, které byty budou dostupné v rámci sociálního bydlení. Ministryně upozornila na to, že řada obcí si zprivatizovala svůj bytový fond, takže v současné době nedisponují dostatečným počtem bytů.

Koncepce počítá se třemi stupni bydlení. Krizové je automaticky spojené se sociální službou. Je určené pro lidi, kteří jsou na ulici. Druhým typem jsou sociální byty, které by měly mít o něco nižší standard. Dostupné bydlení je pak klasickým obecným bydlením, například pro seniory, kteří nejsou schopni platit tržní nájemné.

Bezdomovectví podle účastníků konsensuální konference představuje stále naléhavější problém.

4 Důsledky bezdomovectví

Pobyt člověka na ulici nebo na ubytovně může velmi ovlivnit jeho zbývající život natolik, že dotyčný není schopný jednat s lidmi např. na ulici, na úřadech, u lékaře. U osob, které strávily větší část života za mřížemi, to může být i trauma z jednání osob druhého pohlaví, což jsou většinou ženy, protože dotyčný po dobu svého pobytu ve vězení jednal převážně s muži.

4.1 Psychické problémy

Větší část osob bez domova, které skončily na ulici, měla a stále má určité psychické potíže, které mohly být i důvodem, proč dotyčná osoba skončila na ulici. Lidé, kteří trpěli psychickými problémy ještě v době, kdy měli nějaké bydlení a zázemí, se po propadnutí na úplné dno společnosti svých duševních problémů nezbaví, dokonce se jejich psychický stav může ještě více zhoršit traumatem ze ztráty bydlení, peněz, zázemí, tepla, jídla, rodiny. Lidé, kteří skončili na ulici a trpí nějakou psychickou poruchou, mají velké problémy při komunikaci s jinými osobami, většinou jsou tito lidé uzavřeni do svého světa a nemají potřebu komunikace s okolním světem ani snahy o návrat do běžné společnosti. Mnoho psychických poruch si někteří lidé přinášejí z původní rodiny, jedná se většinou o týrání v rodině, domácí násilí, šikanu.

Mezi nejčastější psychické poruchy u osob bez domova patří:

Úzkostné a depresivní poruchy „jsou nejrozšířenějšími psychickými poruchami v běžné populaci. Mezi nejčastější depresivní znaky u bezdomovců patří apatie. Mnoho potřeb není uspokojeno a to má vliv na nízké sebepojetí. Rovněž úzkostné stavy se u bezdomovců objevují často. Většinou se projevují sociální fobií či agorafobií. Cítí úzkost při jednání s úřady, v davu nebo se bojí jezdit dopravními prostředky.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 44)

Pokud se člověk dostane do apatie, přestává mít zájem o věci kolem sebe, je lhostejný, pasivní, přestává mít zájem o věci a vjemy kolem sebe, začíná docházek i ke snížení pudové stránky života. Pokud apatie propukne u osob bez domova, je zde velký problém vrátit tyto osoby zpět do běžné populace. V mnoha případech se u osob bez domova změnila jeho životní podmínky a mohlo dojít k psychickému onemocnění způsobenému změnou klimatu, přerušením vztahů s rodinou, přáteli, ztrátou zaměstnání, samotou, chudobou, nedostatkem

peněz, ztrátou bydlení. U některých jedinců psychické onemocnění může být způsobené i závislostí na alkoholu, u mladších osob bez domova potom závislostí na drogách. U takto psychicky nemocných osob, které svůj život tráví na ulici, je malé procento úspěchu v jejich léčbě. Člověk bez domova bude těžko pravidelně užívat léky nebo docházet na konzultace k lékaři. Může docházet i k případům kdy lékaři nechtějí bezdomovce ošetřit nebo přijmout do nemocničního zařízení mnohdy z důvodů, že lidé bez domova nemají u sebe kartičku zdravotní pojišťovny. Přičemž zdravotní péče o občany České republiky by měla být stejná pro všechny a je zakotvena v zákoně č. 20/1996 Sb., o péči o zdraví lidu a v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů. K problémům spojených s ošetřením a další péčí o osoby bez domova jistě také přispěl od 1. 1. 2008 poplatek za ošetření u lékaře dle § 16 a zákona č. 48/1997 Sb., v platném znění. Pokud se občan ocitne v hmotné nouzi, je od poplatků osvobozen, ale jen v případě, pokud svoji sociální situaci doloží potvrzením ne starším 30 dnů. Od 1. 1. 2015 byly poplatky u lékaře zrušeny.

4.2 Rozpad rodiny a přetrhání rodinných vazeb, vyloučení ze společnosti

Rozpad rodiny je jedním z dalších vlivů, které se podílejí na vzniku bezdomovectví v naší zemi. Důvodů, proč došlo k rozpadu rodiny, může být mnoho. Důvodem může být například nevěra, nový partner, odcizení se, nezaměstnanost člena rodiny, závislost na alkoholu, drogách, automatech, dluhy, půjčky, lichva, návrat z vězení nebo léčebny, domácí násilí. Důvodů bychom jistě našli více, je spíše potřeba se podívat na důsledky, které rozpad rodiny přináší. Pokud se dva lidé rozcházejí, může to mít velký dopad na děti, které se v daném svazku narodily, a i na odcházejícího člena rodiny, který rozvodem může přetrhat a ztratit rodinné vazby nejen s dětmi, ale i s jinými členy bližší rodiny. Nepřítomnost jednoho člena rodiny může mít velký vliv na psychiku a další vývoj dětí, které ztrátu člena rodiny nemusí přijmout dobře, pokud tam dotyčný plnil svou rodičovskou úlohu dobře. Zážitky a problémy, které si dítě přenáší z nefunkční rodiny, se mohou objevit v jeho chování ve škole (agresivní chování, záškoláctví, drogy, krádeže, lži, útoky), ale i v pozdější jeho vlastní rodině.

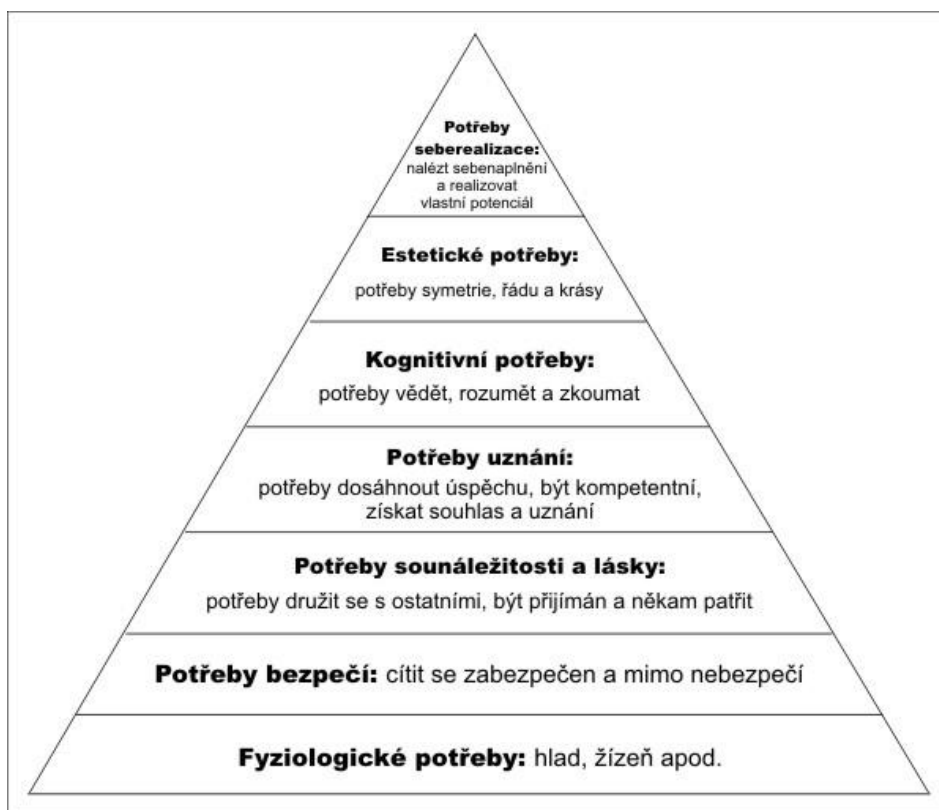
Děti, které vyrůstají bez jednoho rodiče, často trpí citovou deprivací, chybí jim pocit jistoty, uznání, porozumění. Mnoho dospívajících mladých lidí má i jiné životní hodnoty než většinová společnost, proto mají osobně problémy se začleňováním do běžné populace. Narušenou osobnost mladého člověka charakterizuje nízké vzdělání, malé sebevědomí, negativní životní zkušenosti. Mnoho mladých osob je vychováváno v náhradní rodině,

jako jsou například dětské domovy, kde opět chybí model běžného chodu rodiny. Všechny tyto negativní věci, které jsou uvnitř mladého člověka, mohou velmi ovlivnit jeho další život. Většina mladých bezdomovců pochází z dysfunkčních rodin. Je velmi důležité si uvědomit, že pojem rodina a postavení muže a ženy v rodině se za posledních dvacet let velmi změnil. V dnešní době přibývá nesezdaných párů, je více bezdětných rodin, klesá počet dětí v rodině, je více neúplných rodin. Postavení ženy v dnešní rodině není stejné jako v době minulé, kdy žena plnila roli pečující a starající se o rodinu a muž vyživující a zajišťující rodinu finančně a materiálně. Dnešní ženy mnohdy zajišťují obě funkce najednou a to může být mnohdy i důvodem rozpadu rodiny. Tradiční pojem rodiny je v některých případech na ústupu. Lidé, kteří ztrácejí domov a rodinu, mají většinou nenaplněné lidské a osobní potřeby.

„O uspořádání lidských potřeb si kdysi vytvořil představu americký psycholog Maslow. Podle jeho teorie byly potřeby uspokojovány od nejnnutnějších fyziologických, postupně směrem nahoru až k potřebě seberealizace či sebetranscendence. Potřeby uspořádal do tvaru pyramidy, protože se domníval, že takto vypadá jejich provázanost. Věřil, že jedna stojí na druhé a k propojení vyšších potřeb musí být uspokojovány potřeby nižší.“ (J. VYSEKALOVÁ, 2011, s. 57)

Člověk, který z nějakého důvodu ztratí rodinu, může ztratit i potřeby sounáležitosti a lásky, potřebu družít se s ostatními, být přijímán a někam patřit. Ztrátou rodiny a přetrháním rodinných vazeb může člověk ztratit i potřeby bezpečí, které zajišťuje pocit mít se kam vrátet, kde jsem doma, ale může docházet i ke ztrátě fyziologických potřeb jíst, pít, spát, což jsou základní potřeby každého člověka. Bezdomovectvím je nejvíce ohrožena osoba, která rodinu opustila nebo rodina opustila ji. Většinou to bývá muž, který z rodiny odchází a hledá náhradní bydlení na ubytovnách nebo podnájmech. Odchod z rodiny představuje pro člověka vyloučení ze společnosti, v které dlouhá léta žil, pracoval, měl okruh svých známých, kamarádů, kolegů. Pokud ke změně dochází u člověka ve věku kolem 40 a 50 let, to může na některých jedincích zanechat i psychické problémy, které se mohou pozdějším způsobem života i zhoršit.

Obr. č. 7. Maslowova pyramida potřeb

Je velmi zvláštní, že největší etnická skupina, žijící na našem území, Romové se mezi osobami bez domova ocitají velmi sporadicky. Jejich bydlení není vždy nejlepší, Nesplňuje parametry bydlení, za které mnohdy platí vysokou cenu. Mnoho Romů v dnešní době žije na ubytovnách, v azylových domech nebo ghettech. Jsou odsunuti na okraj města, kde žijí v nevyhovujících podmínkách. Sestěhováním obyvatel do těchto míst, a to nejen Romů, vznikají v daných městech sociálně vyloučené lokality pro osoby, které nejsou schopny si najít jiné bydlení nebo koupit vlastní byt. Města tyto osoby většinou odsouvají do vyloučených lokalit a tím samozřejmě vznikají negativní vlivy, které jsou s tímto prostředím spojeny. Jedná se například o krádeže, lichvu, prostituci, velkou nezaměstnanost, nevzdělanost, vandalismus, sousedské konflikty, drogy, je zde i špatná dostupnost služeb (lékař, škola, školka, obchod). V dnešní době je velký fenomén v ubytovnách. Lidé, kteří žijí na ubytovnách, pobírají dávky hmotné nouze a příspěvky na bydlení, ale větší část peněz nejde lidem, kteří o dávky požádali, ale podnikatelům, kteří vlastní tyto ubytovny. Tomuto druhu podnikání se v dnešní době říká „obchod s chudobou“. „Extrémním projevem sociálního vyloučení v souvislosti s bydlením je pak bezdomovectví.“ (LUX, 2010, s. 12)

U romské populace skoro nikdy nedochází k tomu, že by osoba neměla rodinné zázemí a střechu nad hlavou. Funkce rodiny je zde naplněna podle tradice matka zajišťuje chod domácnosti, starost o děti a poslouchá svého muže. Otec zajišťuje obživu a je hlavou rodiny. V rodinách mnohdy žije více generací pohromadě a všichni se podílejí na výchově dětí. U těchto osob, které sice žijí v podmínkách a v prostředí, které nejsou zrovna nejlepší, je vždy potřeba sounáležitosti a lásky mezi členy rodiny naplněna. Romská rodina je zdrojem sociálních kontaktů, které se vytváří už od narození a převládají zde velké a silné rodinné vazby mezi širokou a početnou rodinou. Myslím, že rodinou sounáležitost a silné rodinné a generační vazby by ostatní obyvatelé naší země mohli Romům závidět. Rodina je pro Romy vše a to se dědí z generace na generaci. Proto málokdy najdeme Roma v domově důchodců nebo na ulici. Vždy se najde někdo ze široké rodiny, kdo se o něj postará, aby dotyčný neskončil osamělý na ulici.

4.3 Vážné zdravotní problémy

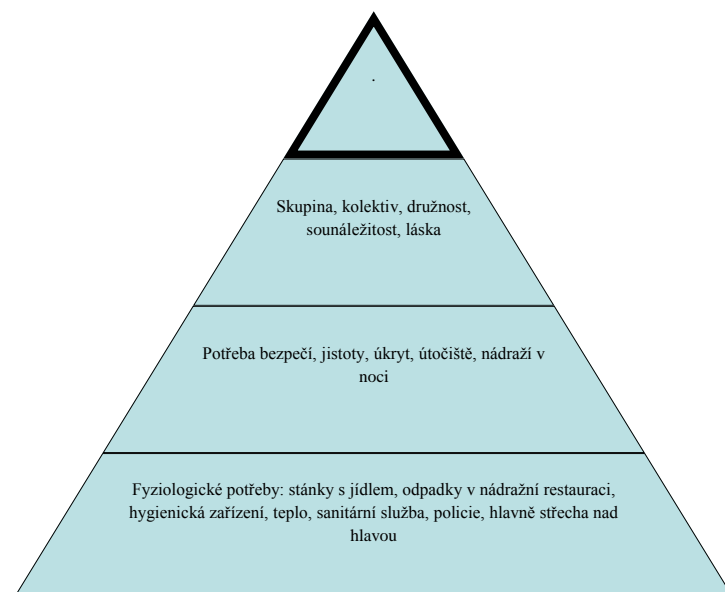
Způsob života, který bezdomovci žijí, se časem odráží na jejich zdraví. Špatná životospráva, nekvalitní často prošlé potraviny, silné kouření, alkohol, drogy, nepravidelný životní biorytmus, hygiena, vlhko, plísně, to vše se podepisuje na zdravotním stavu a rizicích s tím spojených u lidí žijící na ulici. Mezi nejvážnější onemocnění u lidí bez domova patří nemoci dýchací soustavy, nemoci kůže a podkožního vaziva. Oproti běžné populaci je u bezdomovců i větší výskyt duševních poruch. Všechny nemoci, které provází skupinu lidí bez domova, jsou ovlivněny způsobem života, který dotyčné osoby žijí. Pokud dotyčná osoba přespává v parku na lavičce, těžko si může ordinovat léky a v teple se vyležet z angíny. Zdravotní stav osob bez domova je velmi ovlivněn i tím, zda osoba byla například propuštěna z některé instituce, například z vězení, dětského domova, nápravného zařízení, léčebny. U těchto osob většinou zdravotní stav souvisí se stavem propuštění. To znamená, že dotyčná osoba byla určitou dobu v péči lékařů nebo u některých může lékařská péče dále následovat. V tomto případě je zdravotní stav dotyčné osoby po určitou dobu částečně dobrý.

Nejhůře jsou na tom osoby bez domova, které žijí na ulici již delší dobu, nebo osoby, které jsou závislé na alkoholu nebo drogách. V dnešní době již existují ordinace jak praktických lékařů, tak zubařů nebo gynekologů, kteří své ordinace provozují v organizacích pomáhajícím bezdomovcům. Mnoha lidem bez domova chybí lékařská dokumentace, podle které by dotyčný lékař znal anamnézu dotyčné osoby a mohl pokračovat

v léčbě některé nemoci. Pokud je potřeba pokračovat v léčbě hospitalizací v nemocnici, dochází zde mnohdy k problémům ze strany nemocnice, že dotyčného bezdomovce nechtějí přijmout nebo po dvou dnech doporučí ošetřující lékař v nemocnici pacientovi pouze domácí léčení. Těžko si osoba bez domova bude brát léky v určitých hodinových intervalech, těžko bude doma v klidu léčit otevření nohy, těžko bude v čistotě léčit svrab. Vždyť osoba bez domova má v životě na ulici jiné pro něho důležitější věci na starost, než je starost o vlastní zdraví. Pro tyto osoby bez domova je důležitější zajištění jídla, noclehu, cigaret, alkoholu nebo drog než vlastní zdraví a léky.

Následující pyramida podle Pascala Pichona jasně ukazuje rozdíly v jeho pyramidě a pyramidě Maslowa. Pyramida podle Maslowa ukazuje, že člověk uspokojuje své potřeby v určitém pořádku hierarchii: fyziologické potřeby, potřeby bezpečí, potřeby sociální. Pichona pyramida naopak jasně ukazuje, že pro osoby bez domova nebo také označené jako osoby žijící na nádražní, je důležité zajištění životních potřeb, které nejsou vždy uspokojeny nebo zajištěny podle osobních potřeb daného člověka. Nelze se potom divit, že daný člověk nemá zájem o kulturu, divadlo, vzdělání, když má hlad, žízeň nebo byl právě vykázán policií z nádraží a nemá kde přespat. Všechny tyto okolnosti mají velký vliv na zdravotní stav člověka, na jeho fyzickou i psychickou stránku osobnosti. Ztráta bydlení, hlad, zima, osamělost, ztráta blízkých osob, nemoc, hygiena, to vše silně ovlivňuje zdraví osob bez domova.

Obr. č. 8. Pozměněná pyramida Pascala Pichona vysvětluje přitažlivost nádraží pro bezdomovce.

5 Rizikové jevy spojené s bezdomovectvím

Pohled veřejnosti na bezdomovce a osoby bez domova bývá mnohdy velmi negativní, je to způsobeno jejich způsobem života, který je velmi viditelný. Povalování se na nádražích, v parcích, metrech, špinavý vzhled, neupravenost, alkohol, drogy, to je jen část věcí, které si mnohdy lidé představí při vyslovení slova bezdomovec. Mnoho lidí si ale neuvědomuje, že mnozí bezdomovci i osoby bez domova byli dříve také jako oni, chodili do práce, starali se o své děti, rodiče, dům, jen z nějakého důvodu přišli během chvíle o vše, co měli rádi. Člověk není nikdy jen subjekt zla a špatnosti. Měl by žít své lidství v prostoru tolerance společnosti, v které se nachází.

5.1 Užívání návykových látek

Mezi nejčastěji užívané návykové látky mezi bezdomovci patří alkohol hlavně u starších bezdomovců a u mladší generace lidí bez domova drogy. „Drogy či alkohol užívají jako anestetikum, aby mohli usnout na nepříjemném místě a snadněji zvládali krizovou situaci, například v zimním období se zahřívají, jindy zapíjejí ztrátu rodiny nebo zaměstnání. Mnozí pijí či fetují, aby zapadly do subkultury bezdomovců, kde je nadměrné užívání drogy standardem. U některých osob je alkoholismus příčinou vzniku bezdomovectví. Konzumace alkoholu ve skupině vyvolává silné pouto a pocity sdílení, neboť jde o kompenzaci osamění, deficit vztahů a přestat pít by znamenalo ztrátu sociálních kontaktů.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 28)

Léčba závislosti, kterou dobrovolně dotyčný podstoupí, nemusí být vždy úspěšná. Největší problém nastává po opuštění léčebny, kdy na člověka, který nemá dopředu domluvené ubytování a práci, opět čeká pouze ulice a stejné prostředí alkoholu nebo drog, z kterého předtím odcházel do léčebny. Problémem užívání návykových látek může být způsoben ztrátou zájmů, které dotyčný dříve měl. Ocitnutím se na ulici člověk přestane mít možnost určitého svého životního rozvoje, to znamená, nemá zprávy o tom, co se děje v zahraničí nebo u nás doma, neboť nemá možnost zhlédnout zprávy v televizi, na internetu nebo si přečíst noviny, knížku. Osoba žijící na ulici se začne soustřeďovat pouze na život, který mu nabízí a přináší každodenní život na ulici, na svůj negativní pohled na svoji osobu. Nelze se potom divit, že tato osoba hledá únik v alkoholu a drogách, kdy při jejich konzumaci v tu chvíli zapomene na trpký život, který mu ulice přináší.

5.2 Krádeže

Většina obyvatel naší společnosti má bezdomovce nebo osoby bez domova spojené s kriminalitou, alkoholem, špínou, nemocemi. Málokdo si ale uvědomuje, že trestná činnost a kriminalita lidí bez domova je určitě méně závažná než kriminalita nebo trestná činnost u některých podnikatelů, kteří okrádají stát například na daních. Osoba bez domova se většinou nedopouští závažné trestné činnosti, nemají možnosti a ani prostředky k řízení závažné trestné činnosti. Naopak ony samy se mohou stát oběťmi trestné činnosti v podobě podvodů, půjček, kde bezdomovec může vystupovat jako bílý kůň. Trestná činnost osob bez domova se týká spíše drobných krádeží.

Mnoho lidí bez domova má za sebou kriminální činnost. Po propuštění z výkonu trestu se neměli kam vrátit, ne na všechny čeká po odpykání trestu rodina, domov, teplé jídlo a postel. Jejich útočištěm se stalo nádraží, park a skupina stejných lidí se stejným nebo podobným osudem. Lidem, kteří se ocitnou bez finančních prostředků na ulici, mnohdy nezbývá nic jiného než začít krást, aby měli peníze alespoň na nějaké jídlo, pití, hygienické potřeby. Ke kriminalitě nebo trestní činnosti je mnohdy donutí nouze, potřeba uspokojit základní potřeby každého člověka.

Trestnou činnost potom začne páchat i osoba, která dosud za sebou žádnou trestnou zkušenost neměla. K trestné činnosti ji donutí i okolí, v kterém se pohybuje a kterému se postupně přizpůsobí, a především hmotná nouze, v které se osoba ocitla. Pokud osoba bez domova netrpí určitou závislostí například na drogách, alkoholu, její náklady na život na ulici nejsou velké. Tím, že tito lidé ztratili střechu nad hlavou a ocitli se na ulici, mnohdy rezignují na podněty, které by jim mohly pomoci k návratu zpět. Proto trestnou činnost, kterou vykonávají nebo se jí účastní, provádí i vědomě, někdy i za záminkou návratu do věznice. Pokud by to tak mělo být, že propuštěný vězeň hledá cestu zpátky do vězení, potom je zde model, který si osobně myslím, je špatný, neboť veškeré prostředky, které věznice a stát vynaložily do vězně, jsou zbytečné. Většinová společnost má někde i zakódováno, že každý bezdomovec rovná se kriminalita nebo kriminálník.

5.3 Prostituce

Prostituce může být jedním ze zdrojů obživy mladých bezdomovců, ale může se jednat jen o pocit bezpečí, ochrany, nebo zajištění jídla na určitý okamžik. Mezi mladými bezdomovci se často objevují i ženy bezdomovkyně. Těch cest, které vedou mladé lidi

k bezdomovectví a později k prostituci nebo drogám, je hodně. Po opuštění rodiny z určitých důvodů, nebo opuštění dětského domova nebo ústavu se mladí lidé ocitají v prostředí, které zatím mnozí neznali. Ulice jim nabízí volnost, nové kamarády, svobodu, ale i druhou stránku, a to jsou zjevné patologické jevy, jako jsou drogy, prostituce, alkohol, automaty, krádeže, nemoci. Prostituce je velmi rozšířená hlavně ve velkých městech, kde je koncentrace velkého počtu obyvatel a hlavně cizinců.

V České republice není prostituce povolena, ale ani zakázána. Nelze tedy prostituci považovat jako trestný čin. Prostitucí samozřejmě roste větší riziko dalších patologických jevů s tím spojených, jako je nechtěné a neplánované těhotenství, šíření nakažlivých nemocí, HIV nebo AIDS, závislost na drogách, krádeže.

5.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost může být spojená s neúplným vzděláním bezdomovců. Týká se to hlavně mladých lidí bez domova, kteří mnohdy nemají kromě povinné školní docházky žádné jiné ukončené vzdělání. Starší bezdomovci naopak výuční list nebo jiné vzdělání mají, ale zase nemohou najít uplatnění na trhu práce ve svém oboru. Mnohdy za problémem špatného uplatnění na trhu práce může být i minulost, kdy osoba bez domova byla trestána a nemá čistý trestní rejstřík, který je potřeba mnohdy k žádosti o práci doložit. „Nemá-li bezdomovec reálné trvalé bydliště, pak se často z různých důvodů zdržuje v jiném místě, než je to, kde je hlášen. Jako uchazeč o zaměstnání se však může zaregistrovat jen u úřadu práce příslušného podle trvalého bydliště, splňuje-li další podmínky. Mnozí zákonné podmínky nesplňují, někteří mají chorobný strach z úřadů a úředníků, další si nedovedou bez cizí pomoci uspořádat své záležitosti.“ (HRADEČTÍ, 1996, s. 48)

Mezi podmínky, které musí bezdomovec splnit při zaregistrování na daném úřadu práce, patří například občanský průkaz, který mnozí bezdomovci nemají a který lze zařídit zase pouze v místě trvalého bydliště. Pro bezdomovce, který nemá žádný příjem a měl by zajet do svého trvalého bydliště si nechat udělat nový občanský průkaz, je to úkol, který není schopný splnit jak finančně, tak psychicky. Představa návratu domů mezi své známé a příbuzné jako bezdomovec je v mnoha případech neúnosná. „Bezdomovec, který by i splňoval všechny ostatní podmínky k registraci jako uchazeč o zaměstnání, ale nezdržuje se v místě trvalého bydliště, ztratí všechny možnosti, které by mu mohl nabídnout úřad práce. Nejenže nezíská právo na podporu v nezaměstnanosti, ale nemůže vykonávat veřejně prospěšné práce, ani být přijat na společensky účelné pracovní místo, nemůže se zúčastnit rekvalifikačních kursů nebo

absolventské praxe podporované úřadem práce, ale při změně pracovní schopnosti se ani nemůže zaměstnat na dotovaném chráněném pracovišti.“ (HRADEČTÍ, 1996, s. 48-49)

U každého člověka, nejen bezdomovce, po více než roce bez práce dochází ke ztrátě pracovních návyků. Člověk si během jednoho roku lehce odvykne na povinnost ráno vstát a jít do práce a plnit zde zadané úkoly. Jedním z dalších problémů spojených s nezaměstnaností bezdomovců je i malá nabídka práce pro tyto osoby. Další problém je velký příliv cizinců, kteří ať již legálně nebo nelegálně berou mnohdy práci našim občanům.

Ztráta zaměstnání znamená i ztrátu:

- finančních prostředků - což může vést ke kriminalitě, krádežím, lichvě,
- sociálního kontaktu - může docházet k psychickým problémům osoby ze samoty, opuštění, ztráty blízkých osob
- potřeby seberealizace - motivace k dalšímu osobnostnímu rozvoji
- jistoty a bezpečí - každý člověk chce někam patřit, do nějaké třeba i pracovní skupiny kde cítí uznání,
- zadluženost - kriminalita, lichva mezi bezdomovci.

5.5 Bydlení

Člověk, který se z určitého důvodu ocitne na ulici, považuje tento stav jen za chvilkový. První noci, které člověk bez domova stráví mimo svůj domov, se snaží přežít někde v parku na lavičce, na nádraží, v tramvaji, na zastávce autobusu či tramvaje. Způsob tohoto žití, na který jedinec nebyl zvyklý, začne být časem velmi náročný jak po fyzické, tak i psychické stránce. Člověk, který ještě před týdnem měl postel, jídlo, teplo, začne po týdnu být nevyspalý, hladový, špinavý. Začíná být pod neustálými pohledy kolemjdoucích, začne pociťovat opovržení, nezáměr ze strany jak svých známých, blízkých, tak i ze strany cizích lidí. „Adaptace na tento způsob života trvá nějaký čas – jedinec si buď zvykne, nebo změní strategii. Ve velkých městech střídá místa na přespávání, jako je park, vestibul metra, výklenky, zahrádkářské kolonie atd.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 64)

Později, kdy si člověk uvědomí, že svůj domov ztratil natrvalo, začne se snažit svoji situaci s bydlením, hygienou, jídlem nějak řešit. Pomoc může najít u Armády spásy, v Naději, v nízkoprahových centrech a v jiných zařízeních, která jsou určena pro osoby bez domova. Tato zařízení nabízí lidem bez domova jídlo, některá dokonce i čisté oblečení, možnost

osobní hygieny, zdravotního ošetření, přespání. Některé organizace svoji službu nebo jen část své služby nabízí zdarma, jiné služby mohou být poskytovány za malý finanční příspěvek.

„Potřeba iluze domova nezaniká, i když se člověk dostane tzv. na ulici a dá se vyjádřit třemi základními aspekty. Domov vytváří především fyzické místo, kde se člověk pohybuje a spí, dále jsou to lidé, s nimiž se setkává a denní režim, tj. určitý stereotyp vyvolávající pocit bezpečí. Tyto aspekty jsou navzájem propojeny.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s. 67)

Mnoho bezdomovců žije buď ve větší skupině stejných lidí jako jsou oni sami, nebo někteří bezdomovci volí raději samotu a přespávají sami na okraji lesa například ve stanu, v opuštěném nádražním domku nebo továrních halách, tunelech, vodojemech, kanálech, vlakových vagónech. Na tato místa se dotyčná osoba stále vrací s pocitem svého domova, v kterém má své věci, které někde našel nebo dostal. Mnohdy ho o jeho domov a věci mohou připravit jiní bezdomovci nebo policie, která chce bezdomovce z některých míst odstranit.

5.6 Žebráctví

Slovo žebrání bychom našli ve slovnících nebo v knihách i v dávné minulosti. Slovo žebrání v dnešní době vyznačuje osobu nebo osoby, které žádají svým postojem nebo slovy lidi o malou finanční pomoc. Většinou se tyto osoby nacházejí v místech, kde se shlukuje větší část obyvatelstva daného města. Většinou jsou to nádraží, větší obchodní centra, parky, zastávky autobusů, východy z metra, automaty na lístky, stánky s rychlým občerstvením, nebo centra měst, kde je větší pohyb obyvatel nebo i cizinců. Tato místa si osoby žebrající o malou finanční hotovost vybírají záměrně. Většinou lidé, kteří si jdou koupit lístek nebo něco rychlého k jídlu, dají zbylé drobné peníze ve spěchu osobě, která se nestydí si o ně říci.

K žebrání se většinou upínají osoby závislé na alkoholu nebo drogách. Některá města proti těmto osobám žebrajícím v daných městech vypsala vyhlášky zakazující žebrání v centru města, nebo se přesně určují místa, kde se žebrání zakazuje. Vyloučení těchto osob z těchto míst má pomoci policie, která osoby žebrající na místech zakázaných vyhláškou daného města vykazuje pryč. Jestli bezdomovci nebo osoby bez domova jsou i žebráci, asi nezjistíme, ale jisté je, že peníze na obživu si tito lidé musí nějakým způsobem zajistit, buď to může být žebráním, nebo například sběrem železa.

Jedno přeci obě tyto skupiny mají společné, a to je zanedbaný vzhled, neupravenost, špatná hygiena, špinavé a mnohdy zapáchající oblečení. Toto jsou společné znaky jak pro bezdomovce, tak pro žebráka. V tomto si jsou obě skupiny rovny. Rozdíl bychom našli

pouze u osob, které se snaží své bezdomovectví skrýt. Tyto osoby se naopak snaží, aby jejich vzhled a oblečení vypadalo pořád dobře a čistě.

6 Praktická část - Šetření problematiky bezdomovectví v Kladně

Problematika bezdomovectví v městě Kladně je následně zpracovaná dotazníkovou formou a mapováním organizací v regionu Kladno.

6.1 Analýza specifík bezdomovectví v regionu Kladno a v městě Kladně

Analýza specifík bezdomovectví v městě Kladně vychází z dat, které mi poskytla reprezentativní statistika údajů získaných z jednotlivých organizací.

6.1.1 Zjištění počtu bezdomovců v regionu Kladno

Údaje, které jsem měla možnost získat o počtu bezdomovců na Kladně, jsou velmi různé. Na jedné straně mi zaměstnankyně magistrátu po dotazu, kolik má město Kladno bezdomovců, odpověděla, že pouze 3. A na druhé straně jsou údaje o počtu bezdomovců na Kladně ze strany služby, která zde působí pouze dva dny v týdnu a bojuje o svou přízeň ze strany magistrátu. Počty bezdomovců jsem získala od vedoucího sociálního pracovníka Farní charity Beroun Mgr. Jakuba Dutka. Údaje, které mi poskytl, získal na základě své práce streetworka, kterou provádí mezi osobami bez domova na Kladně.

Terénní program patří k typu sociální služby preventivní a nízkoprahové kategorie, z čehož vyplývá možnost poskytovat službu uživatelům na anonymní bázi, případně jen s minimem osobních údajů, které o sobě chtějí sdělit. Tím se krom jiného dosahuje maximálního využití služby cílovou skupinou. Zpravidla však během spolupráce s klientem v čase a s potřebou řešit v rámci individuálního plánování určitý problém roste počet osobních informací, které nám o sobě klient sdělí.

Z výše uvedených důvodů služba nemůže zcela přesně evidovat počty osob dle trvalého bydliště. Můžeme však ze statisticky relevantního počtu bezdomovců, u kterých daný údaj trvalého bydliště známe, celkem přesně odhadnout celkový poměr kladenských a „přespolních“. Přibližně 80 % bezdomovecké populace, se kterou služba pracuje, má trvalé bydliště ve městě Kladně. Díky slušné reprezentativnosti vzorku lze tento údaj bez větší nepřesnosti vztáhnout na celkovou populaci bezdomovců žijících v Kladně. Odhady

populací v jiných městech typově odpovídajících Kladnu mají poměrné zastoupení „místních“ a „přespolních“ velmi podobné.

1. Počty fyzických osob

Během půlročního (od 15. 7. do 31. 12. 2014) působení služby ve městě Kladně v roce 2014 služba Terénního programu pracovala s celkovým počtem 89 fyzických osob – zjevně bezdomovci a ti, kteří jsou bezdomovectvím přímo ohroženi. Za první tři měsíce roku 2015 (tj. 24 pracovních dní) organizace pracovala se 63 fyzickými osobami. Celkově za své působení ve městě Kladně organizace oslovila nebo její služby vyhledalo kolem 152 osob bez domova.

2. Vybrané statistické výstupy z terénní práce

Počty úspěšného individuálního plánování s uživateli dle témat v období od 15. 7. 2014 do 27. 3. 2015:

- v 7 případech osobě žijící „na ulici“ pomohli sociální pracovníci zajistit odpovídající standardní bydlení (domov seniorů, komerční ubytovny, azylové bydlení),
- 25x pomohli pracovníci dané organizace s vyřízením dokladu totožnosti (rodné listy a občanské průkazy),
- 5x klientům pomohli vyřídit dávky hmotné nouze,
- 7x zakoupila sociální služba klientům jízdenku do jejich vlastního trvalého bydliště,
- 4x pomáhali sociální pracovníci klientům s vyřízením pojistných dávek (invalidní a starobní důchody).

Výše uvedené příklady dokládají dvě věci. Terénní program je efektivní službou; je nezastupitelný, doplňuje, nikoliv konkuruje ostatním nástrojům pomoci osobám bez přístřeší. Tím může být Terénní program městu Kladnu prospěšný – a to nejen s ohledem na potřeby a počty osob bez přístřeší, ale také vůči zbytku obyvatel města Kladna. Proto si osobně myslím, že tato služba má na Kladně, ale nejen na Kladně velký význam a hraje na poli bezdomovectví velkou roli.

Uveřejněná tabulka ukazuje přehled počtu osob na konkrétních ubytovnách a částky, které v jednom měsíci byly vyplaceny konkrétním osobám jako příspěvek na bydlení.

Ubytovna 28. října 1216, Kladno – Švermov	
Počet osob: 24	Vyplacená částka: 60 165 Kč

Ubytovna 5. května 1870, Kladno	
Počet osob: 4	Vyplacená částka: 16 658 Kč
Ubytovna Americká 2596, Kladno	
Počet osob: 70	Vyplacená částka: 178 122 Kč
Ubytovna „U Konvalinků“, Doberská 29	
Počet osob: 79	Vyplacená částka: 229 738 Kč
Ubytovna Doberská 297, Kladno – Rozdělov	
Počet osob: 5	Vyplacené částky: 20 453 Kč
Ubytovna Dubská 258, Kladno 3	
Počet osob: 11	Vyplacené částky: 46 669

Ubytovna Důl Max 118, Libušín	
Počet osob: 36	Vyplacené částky: 114 193 Kč
Ubytovna „Kablo“, Freyova 319, Kladno	
Počet osob: 18	Vyplacené částky: 68 244 Kč
Ubytovna „Racanda“, Husova 74, Kladno 4	
Počet osob: 13	Vyplacené částky: 37 072 Kč
Ubytovna „Plynárenská“ 245, Kladno	
Počet osob: 60	Vyplacené částky: 133 077 Kč
Ubytovna „Káranka“, Obránců Míru 2718, Kladno	
Počet osob: 28	Vyplacené částky: 75 504 Kč
Ubytovna „Křesinka“, Pavlisova 679, Kladno	
Počet osob: 55	Vyplacené částky: 144 800 Kč
Ubytovna Blažek, Průmyslová 1129, Kladno	
Počet osob: 60	Vyplacené částky: 158 045 Kč

Ubytovna Průmyslová 2825, Kladno	
Počet osob: 5	Vyplacené částky: 22 084 Kč
Ubytovna „Zdeněk Rajdl“, Průmyslová 845, Kladno	
Počet osob: 10	Vyplacené částky: 30 052 Kč
Ubytovna Sportovců 695, Kladno 4	
Počet osob: 5	Vyplacené částky: 21 476 Kč
Ubytovna „Fa Vodička“, Štefániková 120, Kladno 4	
Počet osob: 10	Vyplacené částky: 35 061 Kč
Ubytovna „Žofka“, Tábornická 835, Kladno	

Počet osob: 2	Vyplacené částky: 8 106 Kč
Ubytovna „Centrum“, Váňová 322, Kladno	
Počet osob: 8	Vyplacené částky: 30 641 Kč
Ubytovna „Hotel Merkur, Vašatová 1499, Kladno	
Počet osob: 40	Vyplacené částky: 123 638 Kč

Ubytovna „Slunečnice“, Vinařická 209, Kladno 7	
Počet osob: 5	Vyplacené částky: 19 163 Kč
Ubytovna „FC Slavoj“, Wolkerova 2136, Kladno	
Počet osob: 4	Vyplacené částky: 15 111 Kč
Ubytovna železárenská 1579, Kladno	
Počet osob: 35	Vyplacené částky: 99 173 Kč

Celková částka peněz, která byla vyplacena na bydlení v měsíci únoru letošního roku lidem, kteří žijí na ubytovnách, je 1 687 245 Kč. Jedná se o celkovou částku, která se vyplácela 587 lidem. Jedná se pouze o jeden měsíc. Částky jsou každý měsíc pohyblivé, lidé často mění své pobyty na ubytovnách nebo i pobyty v městech.

Tabulkou jsem jen chtěla přiblížit a ukázat, kolik peněz jde ze státní pokladny na ubytovny. Hlavní problém ovšem nevidím ve vyplácení dávek na bydlení osobám, které nemají své vlastní bydlení. Největší problém ovšem shledávám v tom, že lidem, kteří žijí na těchto ubytovnách, jde jen část těchto peněz. Ostatní peníze jdou rovnou na účet podnikatelů, kteří vlastní ubytovnu. Město Kladno má do dnešního dne 48 ubytoven.

O problému s ubytovny na Kladně, ale nejen na Kladně byl i natočen dokument České televize Pološero. Tento druh podnikání se v dnešní době nazývá „Obchod s chudobou“. Peníze, na které má nárok dotyčná osoba, neputují k němu, ale na účet podnikatele. Dotyčná osoba dostane jen zlomek peněz, na které má podle zákona nárok. Lidé, kteří se dostali z nějakých důvodů na ubytovnu, se okamžitě dostávají do začarovaného kruhu, z kterého je těžké se dostat. Část peněz, které jim dá stát, sotva stačí na pokrytí rodinného rozpočtu, někdy na splácení exekucí nebo půjček a těžko si může ušetřit na nové bydlení. Pokud stát nezačne budovat sociální byty, budou tito lidé stále odkázáni žít svůj život na ubytovnách mnohdy v nevyhovujících podmínkách bez teplé vody za nájem 14 000 za jednu místnost. Vše by mohla změnit novela zákona číslo 252/2014 Sb., podle které od 1. 5. 2015 musí veškerá ubytovací zařízení plnit standardy hygienické. U jiných než obytných zařízení, stavby pro rekreaci dokonce standardy stavební. Pokud zařízení neprojdou

hygienickou nebo stavební kontrolou, budou muset majitelé tyto objekty zavřít a lidem úřad práce přestane vyplácet dávky na bydlení.

Pokud opravdu kontroly budou vykonávány poctivě, může se stát, že některá města v České republice budou mít velký nárůst osob bez domova.

Doplatek na bydlení se řídí podle Zákona o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb. je upraven podle § 33.

Podmínky nároku na doplatek na bydlení:

1. Nárok na doplatek na bydlení má vlastník bytu, který jej užívá, nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených na bydlení podle jiného právního předpisu byl:
2. příjem vlastníka bytu nebo jiné osoby, která užívá byt, zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby (§24) nebo
3. příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob §24, právní titul k užívání bytu je přitom nezbytné prokázán písemný doklad, přičemž předložení čestného prohlášení k tomuto účelu nestačí.
4. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Doplatek na bydlení lze přiznat s přihlédnutím k jejím celkovým sociálním a majetkovým poměrům také osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby a společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby a společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí osoby a společně posuzovaných osob.
5. Nárok na doplatek na bydlení nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost přiměřeného bydlení ve smyslu §11ods. 4 písmene a) které je povinna si aktivně hledat, za tímto účelem je osoba také povinna o pomoc při získání takového bydlení požádat obec, ve které má trvalý pobyt či ve které se skutečně zdržuje. Obec je v těchto případech povinna příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi na jeho vyzvání sdělit, zda ji osoba o pomoc při získání přiměřeného bydlení požádala, zda osobě nabídka takového bydlení ze strany obce byla učiněna a zda tato nabídka byla osobou akceptována. Ustanovení vět první a druhé se nepoužijí u osoby, které byl poskytnut příspěvek na zvláštní pomůcku podle jiného právního předpisu, ze kterého

byla financována úprava bytu, a u osoby obývající byt zvláštního určení, jestliže její zdravotní stav zvláštní úpravy tohoto bytu vyžaduje.

6. Za vlastníka bytu se považuje i manžel, který užívá byt na základě práva bydlení odvozeného od vlastnického práva druhého manžela, pokud nárok na doplatek na bydlení neuplatňuje manžel vlastník bytu. Za nájemce bytu se považují oba manželé, mají-li k bytu společné nájemní právo. Za dobu trvání nájemního vztahu se považuje i doba od zániku členství v bytovém družstvu, do uplynutí lhůty k vyklizení bytu, doba od smrti nájemce služebního bytu nebo bytu zvláštního určení do uplynutí lhůty k vyklizení tohoto bytu a doba od trvalého opuštění služebního bytu nebo bytu zvláštního určení jeho nájemcem do uplynutí lhůty k vyklizení tohoto bytu.
7. Nárok na doplatek na bydlení má také osoba užívající nemovitost po dobu probíhajícího dědického řízení k této nemovitosti, pokud se zůstavitelem, který byl vlastníkem nemovitosti, žila ve společné domácnosti k datu jeho úmrtí a byla s ním společně posuzovanou osobou.
8. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi určit, že za vlastníka nebo jinou osobu užívající byt považuje i vlastníka nebo osobu užívající na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu, za účelem bydlení jiný než obytný prostor, za předpokladu, že uvedený prostor splňuje standardy kvality bydlení podle §33 b ods.1. Dále může v případech hodných zvláštního zřetele orgán pomoci v hmotné nouzi určit, že za osobu užívající byt považuje i osobu užívající na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu za účelem bydlení ubytovacího zařízení podle §33 a ods.3 v případě souhlasu obce, na jejímž katastrálním území se ubytovací zařízení nachází. Za případ hodný zvláštního zřetele se považuje vždy osoba ubytovaná v domově pro seniory, domově pro osoby se zdravotním postižením, domově se zvláštním režimem, chráněné bydlení, domě na půl cesty, terapeutické komunitě, nebo v azylovém domě podle zákona o sociálních službách, ustanovení § 8 odst. 3 až 5 a § 33 b se v tomto případě nepoužijí. Pro prokázání právního titulu k užívání prostorů uvedených ve větách první až třetí se použije odstavec 1 obdobně.
9. Nárok na doplatek na bydlení má bez splnění podmínek uvedených v odstavcích 1 až 3 nezletilé nezaopatřené dítě, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči nebo mládež, nebo které žije v náhradní rodinné péči, a to za podmínky, že na něj přešlo vlastnictví nebo nájem bytu a dítě nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.

10. Splňuje-li podmínky nároku na doplatek na bydlení více osob, náleží doplatek na bydlení jen jednou v rámci jednoho okruhu společně posuzovaných osob, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí orgán pomoci v hmotné nouzi, které z těchto osob se doplatek na bydlení přizná.

Byt, jiný než obytný prostor a ubytovací zařízení - §33 a

1. Bytem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor místností nebo samostatná obytná místnost, které svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňují požadavky na trvalé bydlení a jsou k tomuto účelu užívání určeny podle stavebního zákona nebo jsou zkolaudovány jako byt.
2. Jiným než obytným prostorem se pro účely tohoto zákona rozumí prostor, který je na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu určen pro bydlení, a který zároveň splňuje standardy kvality bydlení podle §33b ods.1. Pro prokázání právního titulu k užívání jiného než obytného prostoru uvedeného ve větě první se použije §33 ods.1 obdobně.
3. Ubytovacím zařízením se pro účely tohoto zákona rozumí ubytovací zařízení splňující podmínky uvedené v §21a zákona o ochraně veřejného zdraví, jestliže je ubytování v těchto zařízeních poskytováno na dobu delší než dva měsíce v období šesti měsíců po sobě jdoucích. Pokud je ubytování poskytováno v ubytovacích zařízeních podle věty první, odstavec 2 a §33b se v tomto případě nepoužijí.
4. Za byt se pro účely tohoto zákona považuje též soubor místností, které tvoří pro individuální či rodinnou rekreaci, nebo samostatná místnost, která tvoří stavbu pro individuální či rodinnou rekreaci, pokud jsou tyto stavby užívány vlastníkem k trvalému bydlení a pokud splňují standardy kvality bydlení podle §33b ods.1.
5. V případech hodných zvláštního zřetele lze pro účely tohoto zákona za byt považovat i část bytu, pokud byt splňuje podmínky podle odstavce 1. Pokud v tomto bytě žije více osob, které se pro tyto účely společně neposuzují, určuje se výše odůvodněných nákladů na bydlení za celý byt, a je-li na tento byt poskytován příspěvek na bydlení podle zákona o státní sociální podpoře, odečte se tento příspěvek od odůvodněných nákladů na bydlení za celý byt, a dále se postupuje podle §8.

Standardy kvality bydlení jiného než obytného prostoru, stavby pro individuální či rodinnou rekreaci a jejich kontrola - §33 b

1. Jiný než obytný prostor nebo stavba pro individuální či rodinnou rekreaci musí mít pro účely poskytnutí doplatku na bydlení podle tohoto zákona povahu samostatně vymezeného uzamykatelného prostoru s minimálně jednou pobytovou místností, který svou polohou, velikostí a stavebním uspořádáním splňuje dále uvedené požadavky k tomu, aby se v něm zdržovaly a bydlely osoby, a neomezený přístup k pitné vodě. Pro vymezení jiného než obytného prostoru se použijí §3 písm. i) §8, §10 odst. 5 a 6, §11, §38, §44 ods.1 písm. a) a §44 odst. 1 věta druhá vyhlášky o technických požadavcích na stavby, ve znění účinném ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, přiměřeně. Pro vymezení stavby pro individuální či rodinnou rekreaci se použijí § 3 písm. I, §8, §11, §38a §40 odst. 2 vyhlášky o technických požadavcích na stavby, ve znění účinném ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, přiměřeně s tím, že tato stavba musí mít záchod.
2. Kontrolu, zda jiný než obytný prostor nebo stavba pro individuální či rodinnou rekreaci splňuje požadavky uvedené v ods.1, provádí pro účely tohoto zákona orgánu pomoci v hmotné nouzi obecný stavební úřad.
3. Při provádění kontroly podle odstavce 2 se postupuje podle ustanovení zákona o kontrole.

Odůvodněné náklady na bydlení - §34

Do odůvodněných nákladů na bydlení se započítávají:

- nájemné, popřípadě náklady spojené s vlastnickou nebo družstevní formou bydlení nebo obdobné náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení, nájemným nebo obdobnými náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení se rozumí nájemné hrazené v nájemných bytech, a to až do výše, která je v místě obvyklá, obdobnými náklady spojenými s vlastnickou nebo družstevní formou bydlení se rozumí výše prokazatelných nákladů, maximálně však do výše nákladů uvedených v zákoně o státní sociální podpoře.

Zákon číslo 252/2014 Sbírky mění tyto zákony:

- Zákon číslo 111/2006 Sbírky – o pomoci v hmotné nouzi
- Zákon číslo 11/2006 Sbírky- o životním a existenčním minimu
- Zákon číslo 258/2000 Sbírky – o ochraně veřejného zdraví
- Zákon číslo 117/1995 Sbírky – o státní sociální podpoře

- Zákon číslo 99/1963 Sbírky – občanský soudní řád

Typy bydlení:

1. Byt - kolaudace nebo účel trvalé bydlení, všechny formy bydlení, nutný písemný doklad
2. Ubytovací zařízení – standardy „hygienické“, souhlas obce
3. Jiný než obytný prostor – standardy „stavební“
4. Registrované sociální služby - vždy zřetele hodný důvod
5. Stavba pro individuální nebo rodinnou rekreaci - vlastník (nájemce může mít nárok pouze, když jsou splněny standardy pro jiný než obytný prostor)
6. Část bytu - musí jít o byt uvedený v bodu 1

Ubytovací zařízení:

- Standardy „hygienické“- provozní řády ubytovacích zařízení- kontrolují orgány veřejného zdraví
- Do 1. 5. 2015 se standardy u ubytovacích zařízení neřeší, a to u běžících i nových dávek
- Posuzují se od 1. 5. 2015 (nově podané žádosti), běžící dávky budou reagovat na nesplnění standardů až od 1. 6. 2015
- Souhlasy obcí až od 1. 5. 2015
- Do konce března 2015 musí být zahájeno správní řízení o přesouzení nároků

Jiný než obytný prostor – stavba pro rekreaci:

- Jiný než obytný prostor
- Stavba pro individuální nebo rodinnou rekreaci - vlastník (nájemce nárok pouze při splnění pro jiný než obytný prostor)
- Standardy „stavební“ posuzují stavební úřady - vždy (splnění standardů nikdy neposuzuje Úřad práce České republiky sám)
- Do 31. 8. 2015 se standardy považují za splněné u Doplatku na bydlení přiznaných před 1. 1. 2015 a výjimečně rovněž v případech. Kdy bylo zahájeno řízení o Doplatku na bydlení 1. 1. 2015.
- Nové žádosti o Doplatku na bydlení se již v případě jiného než obytného prostoru a stavby k rekreaci posuzují plně podle nové úpravy - standardy musí posoudit stavební úřad

Podmínky nároku na Dávky na bydlení:

- Písemný doklad k užívání prostoru (bytu)
- Podmínky nároku na živobytí (výjimka zachována v případě 1,3 násobku částky živobytí)
- Aktivní hledání + nemožnost odmítnutí přiměřeného bydlení (povinnost osoby požádat obec o pomoc + obce informují na výzvu Úřadu práce o nabídce osobě a o akceptaci nabídky)
- Vlastník / nájemce i manžel/ka vlastníka/ nájemce = může žádat na základě práva bydlení odvozeného od vlastnického

Informační povinnost Úřadu práce:

- Úřad práce informuje obec o osobě, které byl přiznán Doplatek na bydlení do jiného než obytného prostoru nebo do ubytovacího zařízení, za účelem zahájení sociální práce

Úřední adresa

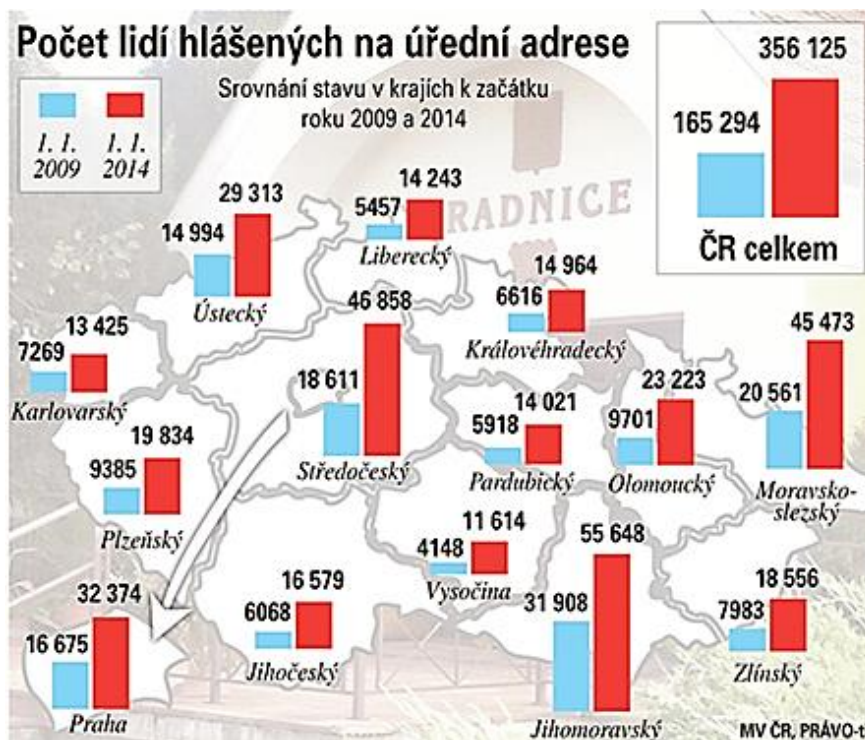
Další velký problém, který je velmi rozšířen v celé České republice, je velký počet osob hlášených na úřední adrese. Úřední adresou se rozumí adresa obecního úřadu daného města nebo obce. Lidé, kteří se dostanou například od finančních problémů a mohli by exekucemi přijít o svůj dům nebo byt, se přihlásí na nejbližší obecní úřad a v ten moment se nestávají majiteli žádné nemovitosti. Dalo by se říci, že se v určitém případě jedná o nové bezdomovce. Tito lidé někde bydlí, platí někomu podnájem a mnohdy jim i stát dává dávky na bydlení. Mnoho těchto osob, které se ocitly na úřední adrese, si těžko bude moci koupit svůj vlastní byt. Jedním z důvodů mohou být dluhy, exekuce, splátky.

Dalším z důvodů může být i věk dotyčného, kterému banka na koupi nového vlastního bydlení nebude ochotna půjčit z důvodů vysokého věku. Tyto osoby stejně jako osoby žijící na ubytovnách jsou odsouzeny již po zbytek svého života žít svůj život v cizím bytě mnohdy i v nevyhovujících podmínkách. Pokud by se stalo, že dotyčný přijde i o takovéto bydlení, nezbyvá mu nic jiného než najít „nový domov na ulici“.

Na stránkách Ministerstva vnitra ČR byla uvedena mapa ukazující velký nárůst osob hlášených na úřední adrese od 1. 1. 2009 do 1. 1. 2014. Mapa je rozdělena podle

jednotlivých krajů České republiky. Počty osob a změny od roku 2009 do roku 2014 jsou vypracované v následujících tabulkách pro lepší orientaci.

Obr. č. 9 – Mapa znázorňující počty obyvatel hlášených na úřední adrese

Kraj podle pořadí v počtu hlášených obyvatel	Rok 2009/ počet obyvatel
Jihomoravský kraj	31 908
Moravsko- slezský kraj	20 561
Středočeský kraj	18 611
Praha	16 675
Ústecký kraj	14 994
Olomoucký kraj	9 701
Plzeňský kraj	9 385
Zlínský kraj	7 983
Karlovarský kraj	7 269
Královéhradecký kraj	6 616
Jihočeský kraj	6 068
Pardubický kraj	5 918
Liberecký kraj	5 457
Vysočina kraj	4 148

V roce 2009 bylo nejvíce osob hlášených na úřední adrese v Jihomoravském kraji, a to 31 908 osob. Naopak nejméně jich bylo v kraji Vysočina a to pouze 4 148 osob.

Kraj podle pořadí v počtu hlášených obyvatel	Rok 2014 / počet obyvatel
Jihomoravský kraj	55 648
Středočeský kraj	46 858
Moravsko-slezský kraj	45 473
Praha	32 374
Ústecký kraj	29 313
Olomoucký kraj	23 223
Plzeňský kraj	19 834
Zlínský kraj	18 556
Jihočeský kraj	16 579
Královéhradecký kraj	14 964
Liberecký kraj	14 243
Pardubický kraj	14 021
Karlovarský kraj	13 425
Vysočina kraj	11 614

V roce 2014 bylo nejvíce osob hlášených na úřední adrese v Jihomoravském kraji, a to 55 648 osob. Naopak nejméně jich bylo v kraji Vysočina a to pouze 11 614 osob.

6.1.2 Zjištění počtu a programu organizací, které pracují s touto skupinou obyvatel na Kladně

1. Azylový dům pro ženy a děti

Azylový dům Kladno o.p.s. je obecně prospěšnou společností, která vznikla za podpory města Kladna v roce 1999. Činnost organizace byla zahájena 12. 5. 2000. Azylový dům je určený pro matky s nezletilými dětmi, které se ocitnou v tíživé životní situaci například ztrátou bydlení, jsou obětmi domácího násilí nebo trestné činnosti. Azylový dům nabízí službu ubytování ženám a dětem jen na přechodnou dobu. Po dobu jejich pobytu se snaží sociální pracovnice a ostatní zaměstnanci Azylového domu najít co nejlepší a nejvýhodnější řešení tíživé životní situace dané ženy a dítěte.

Ženy, které našly svůj „nový domov“ v Azylovém domě, platí za pobyt částku 90 Kč za den za dospělou osobu a 60 Kč denně za dítě. Pobyt v Azylovém domě je sepsán a ukončen smlouvou. Pobyt v Azylovém domě je možný až na dobu 1 roku. Kapacita Azylového domu je 12 matek s dětmi.

2. Zařízení sociální intervence Kladno

Tato organizace vznikla 18. 12. 2006 a jejím hlavním posláním je poskytování sociálních a dalších služeb v odvětví sociálních věcí pro lidi, kteří se ocitli v tíživé životní situaci.

Poskytované služby, které Zařízení sociální intervence Kladno nabízí:

- **Manželská a rodinná poradna** - tato služba je určena pro osoby, které se ocitly v nelehké životní situaci, jako je například úmrtí partnera, rozvod, osobní problémy, ztráta zaměstnání.
 - **Ambulance - léčba závislosti** - posláním této služby je v rámci ambulantních programů pomoc osobám, které mají problémy s návykem na alkohol, drogy nebo s návykovým chováním, jako jsou například sázky, automaty.
 - **Terapeutická komunita Kladno – Dubí** - terapeutická komunita nabízí pobytový resocializační program osobám, které mají problém se závislostí na návykových látkách. Práce v této komunitě není zaměřena pouze na drogově závislé, ale i na osoby závislé na alkoholu, nebo návykovém chování. Program je určen pro muže a ženy, kteří absolvovali léčbu závislosti na alkoholu, drogách, nebo hazardu v podobě automatů, sázek. Věková kategorie je od 17 let. Kapacita v komunitě je 15 osob, délka a fáze programu je 8-12 měsíců.
 - I. fáze (2-16 týdnů) - režimový terapeutický program
 - II. fáze (2-3 týdny) - aktivní hledání zaměstnání
 - III. fáze (4-6 měsíců) - pravidelné zaměstnání (škola), individuální program
- Úhrada za pobyt je 100 Kč na den + příspěvek na přípravu jídla 85 Kč na den.
- **Doléčovací pobytové služby následná péče** - následná pobytová péče navazuje na tradici Chráněného bydlení. Tato služba je zřízena v prostorách, jako je Terapeutická komunita. Kapacita je pouze pro 5 osob, které jsou ubytovány v jednom třílůžkovém a v jednom dvoulůžkovém pokoji. Posláním programu je bezpečný návrat lidí do běžné společnosti.
 - **Mobilní terénní program** - tento program je určen pro osoby drogově závislé. Terénní pracovník se pohybuje jeden den v týdnu v odpoledních a večerních hodinách

ve vytypovaných lokalitách a plní svůj terénní program. Například mění injekční materiál, poskytuje základní zdravotnický materiál, poskytuje informace, pomáhá zajišťovat sociální dávky, vyřizovat doklady, motivuje uživatele k jejich léčbě závislosti. Cílem tohoto programu je snižování rizik způsobených zneužíváním drog. Tato služba je zřizována pro klienty zdarma.

- **Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím Kladno** - cílovou skupinou jsou pouze osoby ohrožené domácím násilím. Jedná se o pomoc osobě ohrožené domácím násilím vyřešit její krizovou situaci a vrátit ji k běžnému způsobu života. Je možnost i terénní služby v případech vykázaní násilné osoby ze společné domácnosti.
- **Azylový dům pro osoby bez přístřeší Kladno – Dubí** - Azylový dům poskytuje pobytové služby na přechodnou dobu lidem, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Ubytovna byla uvedena do provozu dne 1. 10.1992 za podpory Středočeského kraje. Ubytování je určeno pro muže a ženy nad 18 let. Služba je poskytována nepřetržitě 24 hodin denně. Ubytování je ve dvoulůžkových pokojích za úhradu 90 Kč na den. Ubytování je po dobu nezbytně nutnou, zpravidla nepřevyšující 1 rok. Po dobu pobytu má klient možnost využití kuchyňky vybavené sporákem a dřezem, sociální zařízení a sprchy, možnost praní prádla v automatické pračce, televize a možnost připojení na internet a počítač. Po celou dobu pobytu je klientovi nabídnuta pomoc zaměstnanců Azylového domu, kteří se snaží pomoci klientovi při řešení jeho těžké životní situace, například při vyřizování běžných osobních záležitostí, jako je například zaměstnání, doklady, lékaře, kontaktování rodiny, příbuzných.
- **Programy primární prevence ve školách** - po domluvě s danou školou lze udělat přednášku na určité téma, které si škola vybere z našich programů, které provádíme.

3. Červený kříž Kladno

Poslání a práce Červeného kříže není potřeba vypisovat. Červený kříž na Kladně patřil po revoluci k prvním organizacím, které začaly pracovat s bezdomovci na Kladně. Jejich činnost byla směřována na zajištění oblečení pro dotyčné osoby a jídla. Dále to byla možnost pro osoby bez domova zajistit jim osobní hygienu a základní zdravotní ošetření. V roce 2014 na začátku listopadu se povedlo Červenému kříži a vedení sociálního odboru města Kladna zřídit Krizové centrum pro bezdomovce a sociálně slabé občany. Toto zařízení je součástí pobočky Červeného kříže a svoji úlohu zde má i Magistrát města Kladna a Městská policie Kladno. Krizové centrum je otevřené pro všechny občany, kteří

z nějakého důvodu potřebují pomoc. Centrum je otevřené ve všední dny od 7.30 do 15.30 hodin. V zimním období, i celou noc. Klienti zde dostanou zdarma jídlo, oblečení a mohou se zde i osprchovat. Podmínkou pro možnost pobytu v tomto centru je nebýt pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Centrum je pod dohledem Městské policie Kladno a sociální pracovnice, která s klienty pracuje a snaží se jim pomoci překonat jejich nelehké životní období. V budově nového centra pro lidi bez domova jsou zřízeny i dva pokoje i s příslušenstvím určené pro sociálně slabé rodiny. Pro ně je zde vytvořena možnost bydlení na pět dní zcela zdarma a možnost stravy, hygieny a ošacení bez poplatků. Centrum bylo otevřeno začátkem listopadu a do konce března roku 2015 toto centrum navštívilo a využilo služeb celkem 265 občanů města Kladna.

4. Probační a mediační služba

Jejím cílem je návrat klienta z výkonu trestu do běžné společnosti. Služba je určena pro osoby ve věku 15-18 let a pro dospělé ve věku 18 a výše. V blízkosti města Kladna se nachází věznice Vinařice, proto je velmi dobře, že město Kladno tuto službu má a poskytuje své služby propuštěným vězňům. Služba je otevřena pro klienty kdykoliv během pracovních dnů, ve kterých se mohou na pracovníky této služby obracet klienti se svými problémy. Mediační služba může pomoci vyřešit problém mimosoudní cestou, například jednáním s pachatelem za účasti prostředníka, kdy cílem může být hmotná náhrada újmy, ale také náprava vztahů mezi dvěma stranami.

Probační a mediační služba klientům v trestním řízení zcela zdarma nabízí tyto služby:

- právní informace - zde se klient dozví, na co má právo a o co může žádat,
- psychosociální podporu - pomůže klientovi zvládnout těžkou situaci,
- restorativní programy - zprostředkuje například mediaci neboli mimosoudní vyrovnání pachatele a oběti.

Obrátit se na tuto službu mohou jak obvinění, tak i poškození trestnou činností. Střediska Probační a mediační služby se řídí zákonem č. 45/2013 Sb. „O obětech trestných činů“, který vstoupil v platnost 1. 8. 2013.

5. Střední odborné učiliště Vinařice

V září roku 2007 se ve věznici Vinařice povedl projekt za spolupráce soukromého středního odborného učiliště a věznice. Zřizovatelem a ředitelem celého projektu je ing. Karel Vodička. Jedná se o vzdělávání vězňů přímo v areálu věznice, přitom vzdělávání není střední odborné učiliště součástí vězeňské služby. Celý projekt je částečně spolufinancován učilištěm z fondů Evropské unie a jejím cílem je lepší uplatnění odsouzených na trhu práce po ukončení jejich výkonu trestu. Do prvního ročníku v roce 2007 nastoupilo 102 žáků z řad odsouzených, pro výuku byl zvolen dvouletý učební obor Provoz společného stravování 65-51-E/5001. Tento obor je určen i těm žákům, kteří z nějakých důvodů neukončili devátý ročník povinné školní docházky. V roce 2009, kdy došlo k prvnímu předávání výučních listů, jej získalo 64 absolventů z řad žáků. 24 jich dále pokračovalo na rozšiřujícím studium ve třetím nástavbovém ročníku.

Od září 2015 si budou moci propuštění vězni dokončit studium, které započali ve věznici i na svobodě. Město Kladno umožnilo zříditi řediteli ing. Karlu Vodičkovi nově školu v centru Kladna, která má za cíl pomoci propuštěným vězňům, ale umožňuje dokončit vzdělání i zájemcům z řad veřejnosti. Učiliště nabízí žákům obory práce ve stravování, zahradnická výroba nebo malířské práce. Škola spolupracuje i s místním úřadem práce, který podle slov ředitele Úřadu práce Jiřího Davida vidí přínos školy ve zvyšující se šanci na zaměstnání. Zájem o školu z řad odsouzených je velký. Mnozí z nich si zřejmě uvědomují, že do budoucna pro ně bude dobré mít výuční list, který mají možnost získat ve vězení nebo i teď na svobodě, a tím i lepší možnost návratu zpět mezi běžné občany.

6. Terénní program pro osoby bez přístřeší

Služba Terénního program Farní charity Beroun má dlouhou historii a poskytuje kvalitní a efektivní nízkoprahovou formu pomoci osobám bez přístřeší či těm, kteří jsou bezdomovectvím přímo ohroženi. V letech 2011 až 2013 služba (díky financování z Individuálního projektu Středočeského kraje) působila v regionu Berouna a Hořovic, během tohoto tříletého období tato organizace kontaktovala a pomáhala celkem 352 osobám cílové skupiny.

Od poloviny roku 2014 se (opět díky financování z Individuálního projektu Středočeského kraje) rozšiřuje organizace působnost služby pro osoby bez přístřeší do tří středočeských regionů: berounského, příbramského a kladenského. V roce 2015 navazuje na loňský rok a službu Terénního programu osobám bez přístřeší poskytuje v Kladně 2x týdně –

pravidelně každé úterý a středu během celého dne. Své služby nabízí sociální pracovníci na dvou místech ve městě a během své práce dále navštěvují lokality, kde se osoby bez domova schází a bydlí.

Farní charita Beroun je registrovanou sociální službou dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, s působností ve Středočeském kraji. Metodou její sociální služby je streetwork uzpůsobený na práci s cílovou skupinou osob bez přístřeší. Specificky se zaměřuje na ty, kteří jsou „na ulici“ dlouhodobě a nevyužívají žádných služeb, dále pak na kontaktování lidí, kteří o domov právě přišli, nebo jim propad bezprostředně hrozí. Podle slov vedoucího terénní služby a sociálního pracovníka Mgr. Jakuba Dutka si klienti místa a čas, kde organizace nabízí své služby, zapamatovali a začínají je ve velkém využívat.

Mezi služby, které klientům Farní charita nabízí, patří například:

- pomoc s vyřizováním osobních dokladů,
- zajištění dávek hmotné nouze,
- vyřizování invalidních a starobních důchodů,
- doprovázení klientů na úřady nebo k lékaři,
- hledání jiných organizací, které by mohly klientovi pomoci ještě jinak,
- zajištění bydlení,
- základní zdravotní ošetření,
- možnost zajištění konzultací právníka a psychologa,
- materiální pomoc.

Cílem služby Terénního programu pro osoby bez přístřeší Farní charity Beroun je minimalizovat rizika bezdomovectví a pomáhat uživatelům při řešení jejich situace.

Všechny služby, které jsem zde uvedla, jsem osobně navštívila a mluvila o problematice bezdomovectví v městě Kladně. Pomoc a služby, které jim jednotlivé organizace nabízejí, mají mezi klienty bez domova velký ohlas. Je velmi důležité, aby většina široké veřejnosti obyvatel města Kladna o těchto službách věděla a mohla tak pomoci lidem, kteří z nějakého důvodu přišli o střechu nad hlavou.

Osobně si myslím, že po roce 1989 a dlouhou dobu po revoluci se s prvními bezdomovci na Kladně moc npracovalo. Může za to i krátká vzdálenost a dobré jak vlakové, tak autobusové spojení do hlavního města Prahy, kam se mnozí bezdomovci z Kladna, a nejen z Kladna uchýlili a uchylují. Služby a pomoc, kterou hlavní město Praha pro bezdomovce provádí, je velká. Je důležité si uvědomit, že dostat člověka bez domova do bytu, nemusí být někdy až tak velký problém. Problém ale je v hledání práce a výdělku,

který je potřeba k zaplacení bydlení. Jedním z řešení tohoto problému mohou být sociální firmy, na jejichž provoz může zřizovatel čerpat peníze z Evropské unie nebo dotace z úřadu práce. Je zde vidina, že bezdomovci společnosti alespoň část vrátí z toho, co společnost udělala pro ně.

6.2 Šetření názorů občanů města Kladno na problematiku osob bez domova

Cíl výzkumného šetření: cílem šetření bylo zjistit názory občanů města Kladna na situaci a jejich názor na osoby bez domova a jejich pohled na danou problematiku bezdomovectví, které je velkým tématem dnešní doby.

Metody výzkumného šetření: jako metodu jsem zvolila dotazník, který byl anonymní a určen jak mužům, tak ženám bez omezení věku. Dotazník tvoří 10 výzkumných uzavřených otázek.

6.2.1 Metodika výzkumného šetření

Informace do dotazníku jsem získala v městě Kladně přímo na náměstí Svobody, kde je největší koncentrace obyvatel města Kladna. Sběr dat probíhal v období od 11. května 2015 do 15. května 2015, kdy jsem osobně vždy oslovila občana města Kladna a seznámila jsem ho s tématem dotazníku, dále jsem se snažila dotyčnému občanovi města Kladna vysvětlit, k jakým účelům bude dotazník použit. Při samotném vyplňování dotazníku jsem se vždy zeptala, zda mám dotazník vyplnit za dotyčného já, on mi pouze bude říkat odpovědi, nebo zda chce dotazník vyplnit on sám. Prostřednictvím dotazníku jsem získala informace o názorech občanů města Kladna na osoby bez domova a jejich názory na bezdomovectví v současné společnosti a možnosti návratu těchto osob do běžného života. Součástí metodiky bylo mapování organizací, které působí ve městě Kladně a snaží se určitým způsobem pomáhat lidem bez domova a dostat se do podvědomí široké veřejnosti.

Úkoly výzkumného šetření: úkolem bylo zmapování a získání názorů občanů města Kladna na osoby bez domova, kteří pobývají v městě Kladně. Ke splnění úkolu výzkumného šetření mi pomohl dotazník s 10 výzkumnými uzavřenými otázkami.

Úkolem č. 1 bylo zjistit, zda občanům města Kladno vadí osoby bez domova.

Úkolem č. 2 bylo zjistit, zda působí obyvatelům města Kladna lidé bez domova nějaké obtíže a pokud ano, aby dotyčný uvedl jaké.

Úkolem č. 3 bylo zjistit, zda obyvatelé města Kladna mají přehled o organizacích, které pracují s lidmi bez domova a pomáhají jim. Pokud ano, tak název organizace.

Úkolem č. 4 bylo zjistit, zda osoby bez domova jsou pro město Kladno velký problém, pokud ano, tak jaký.

Úkolem č. 5 bylo zjistit, zda jsou osoby bez domova velký problém pro celou současnou společnost.

Úkolem č. 6 bylo zjistit, zda osoby bez domova mají šanci na návrat do běžného života.

Úkolem č. 7 bylo zjistit, zdali osobou bez domova se může stát každý z nás.

Úkolem č. 8 bylo zjistit, zdali by byli obyvatelé města Kladna ochotní přispět finančně nějaké organizaci, která se zabývá prací s osobami bez domova.

Úkolem č. 9 bylo zjistit, zda je mezi osobami bez domova více mužů nebo žen.

Úkolem č. 10 bylo zjistit názor obyvatel města Kladna na sociální bydlení, zda by vyřešilo problém s osobami bez domova.

6.2.2 Data výzkumného šetření a jejich interpretace

Data, která jsem získala přímo v terénu od tazatelů města Kladna, jsem později zapracovala do tabulek a grafů a vytvořila z nich interpretaci výzkumného šetření. Odpovědi od tazatelů z řad obyvatel města Kladna jsou přepočteny na procenta a v grafech barevně označeny.

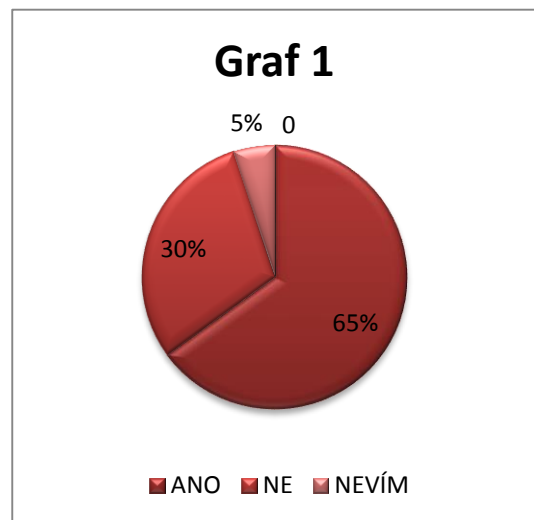
1. Vadí Vám ve městě Kladně osoby bez domova?

Ano odpovědělo celkem 13 osob.

Ne odpovědělo celkem 6 osob.

Nevím odpověděla celkem 1 osoba.

ANO	NE	NEVÍM
65%	30%	5%

2. Působí obyvatelům města Kladna lidé bez domova nějaké obtíže? Pokud ano, uveďte jaké?

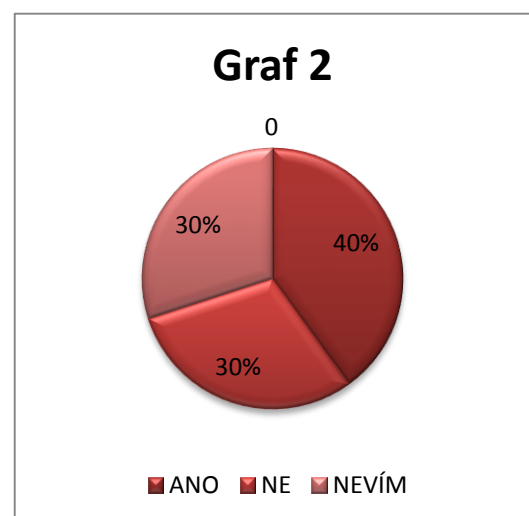
Ano odpovědělo celkem 8 osob.

Ne odpovědělo celkem 6 osob.

Nevím odpovědělo celkem 6 osob.

Nejvíce obyvatelům města Kladna vadí u lidí bez domova: žebrání, opilost, nepořádek, alkohol, obtěžování v parcích a obchodních centrech.

ANO	NE	NEVÍM
40%	30%	30%

3. Víte o organizacích, které v městě Kladně pracují s lidmi bez domova? Pokud ano, uveďte které?

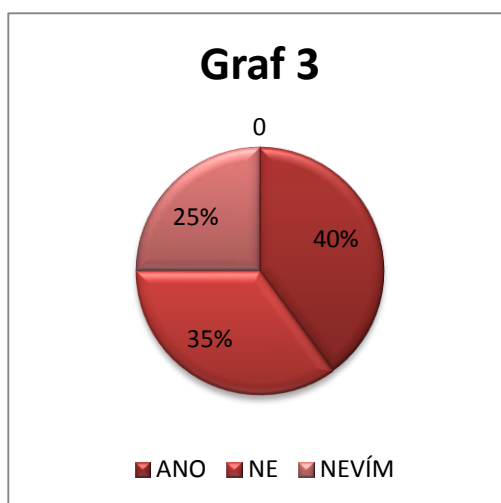
Ano odpovědělo 8 osob.

Ne odpovědělo celkem 7 osob.

Nevím odpovědělo celkem 5 osob.

Mezi organizace, které dotyčné osoby uvedly, že pracují s osobami bez domova, patří Červený kříž, Armáda spásy, Dobrovolnická organizace, Adra, Adventisté 7. dne

ANO	NE	NEVÍM
40%	35%	25%

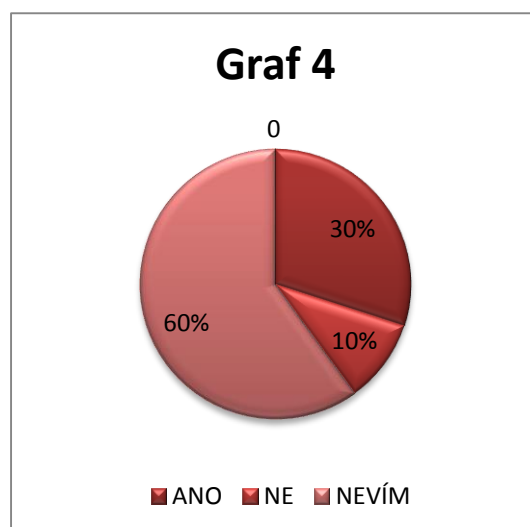
4. Jsou osoby bez domova pro město Kladno velkým problémem? Pokud ano, uveďte jaký?

Ano odpovědělo celkem 6 osob.

Ne odpovědělo celkem 2 osoby.

Nevím odpovědělo celkem 12 osob.

ANO	NE	NEVÍM
30%	10%	60%

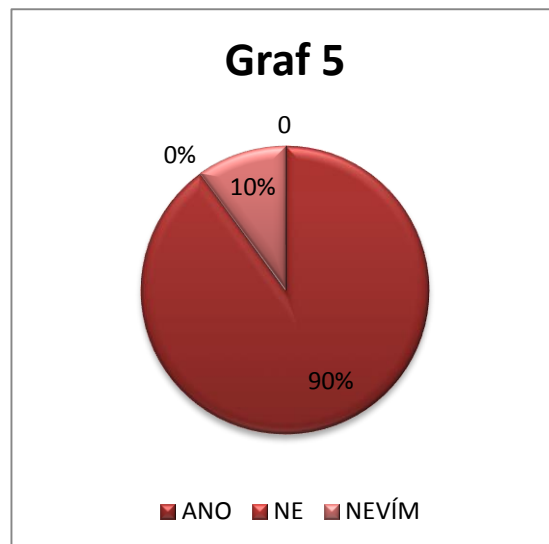
5. Domníváte se, že celkově osoby bez domova v současné společnosti znamenají pro společnost velký problém?

Ano odpovědělo celkem 18 osob.

Ne neodpověděl nikdo 0.

Nevím odpověděly celkem 2 osoby.

ANO	NE	NEVÍM
90%	0%	10%

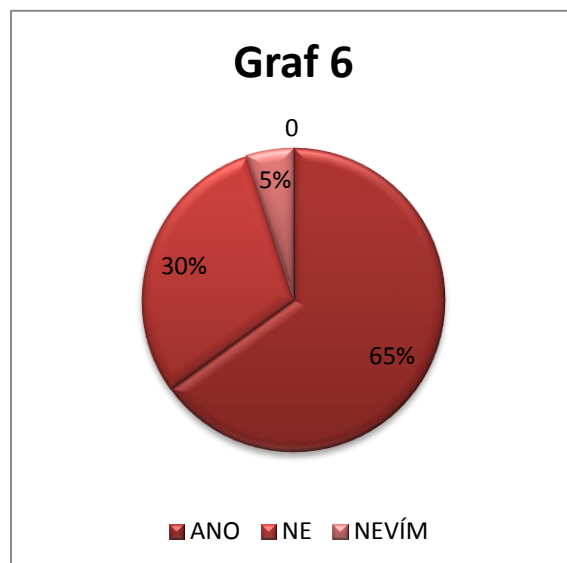
6. Je šance osob bez domova na návrat do běžného života?

Ano odpovědělo 13 osob.

Ne odpovědělo celkem 6 osob.

Nevím odpověděla 1 osoba.

ANO	NE	NEVÍM
65%	30%	5%

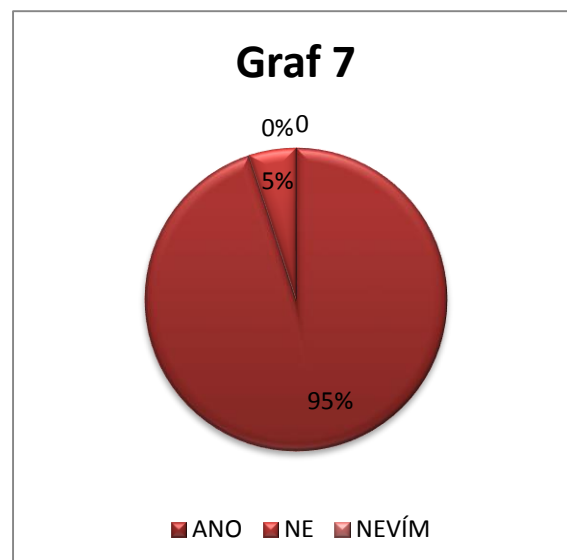
7. Myslíte si, že osobou bez domova se může stát každý z nás?

Ano odpovědělo celkem 19 osob.

Ne odpověděla 1 osoba.

Nevím neodpověděla žádná osoba.

ANO	NE	NEVÍM
95%	5%	0%

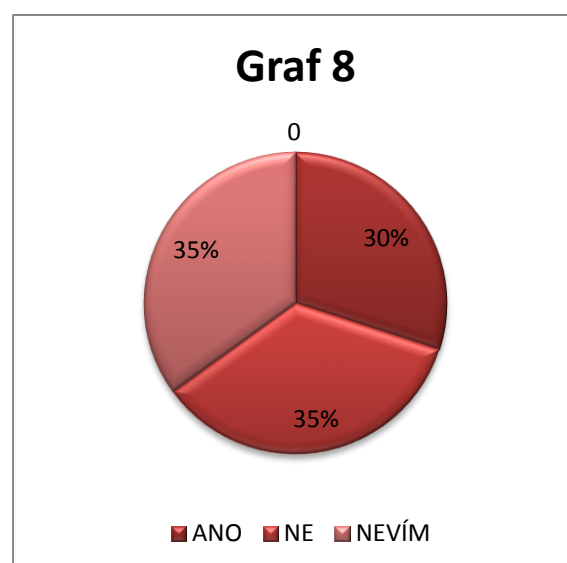
8. Byli byste ochotní přispět finančně organizaci, která pomáhá osobám bez domova?

Ano odpovědělo celkem 6 osob.

Ne odpovědělo celkem 7 osob.

Nevím odpovědělo celkem 7 osob.

ANO	NE	NEVÍM
30%	35%	35%

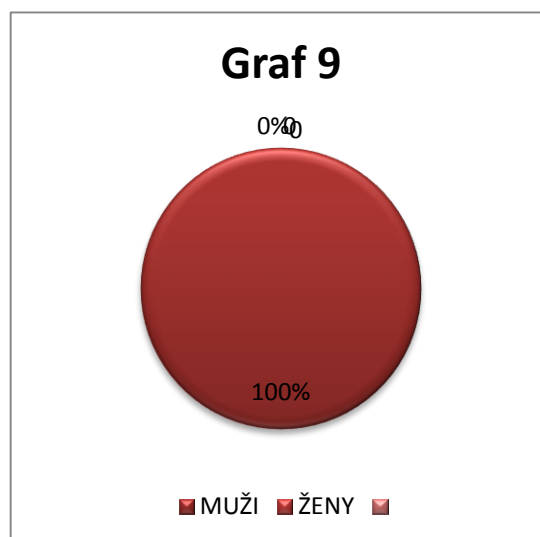

9. Domníváte se, že mezi osobami bez domova je více mužů nebo žen?

20 dotazovaných osob odpovědělo, že mužů.

Žen odpovědělo 0 dotazovaných.

MUŽŮ	ŽEN
100%	0%

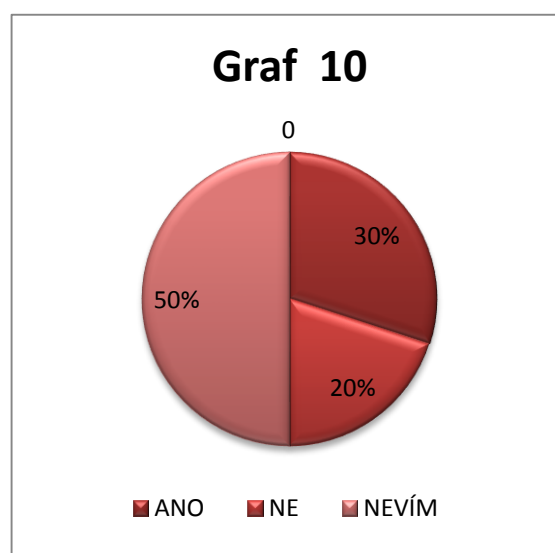
10. Vyřešilo by sociální bydlení problém s osobami bez domova?

Ano odpovědělo celkem 6 osob.

Ne odpověděly celkem 4 osoby.

Nevím odpovědělo 10 osob.

ANO	NE	NEVÍM
30%	20%	50%

6.2.3 Závěr výzkumného šetření

Údaje, které se objevují v tabulkách a grafech, jsou vypracované z odpovědí 20 osob, které žijí ve městě Kladně. Z odpovědí, které mi dotyčné osoby uvedly v dotazníku, vyplývá, že osoby bez domova jim až tak moc nevadí, u osob bez domova jim ale vadí alkohol, opilost, nepořádek převážně v parcích, nádražích a obchodních centrech. Naopak jako velký problém bezdomovectví vidím celkově v dané společnosti.

O organizacích nebo službách, které ve městě Kladně pracují s osobami bez domova, nemají občané města Kladna velký přehled. Může to být způsobeno malou reklamou a propagací těchto organizací a služeb většinové společnosti města Kladna.

Co se týče finanční částky, kterou by byli dotazovaní ochotni přispět organizacím, které pracují s osobami bez domova, jsou odpovědi téměř stejné. Nepřevyšují záporné odpovědi, což se může jevit trochu pozitivně s ohledem na dané téma. Muži jsou označeni jako většinová část lidí bez domova. Je to způsobeno tím, že žen na ulici je minimum. Ženy se snaží získat někde ubytování, ať již v azylovém domě nebo v ubytovně. Ženy se většinou pokoušejí svoji situaci co nejdříve řešit. Nehledě na to, že, jak jsem již psal v úvodu své diplomové práce, ženám většinou muž ponechá bydlení a sám odchází z bytu pryč.

Sociální bydlení, které já osobně považuji za dobrý způsob řešení situace lidí bez domova, dotazovaní nedovedli klasifikovat jako úspěšné. Většina dotazovaných si myslí, že osobou bez domova se může stát každý z nás. Většina dotazovaných si i myslí, že osoby bez domova mají šanci k návratu do běžného života.

Podle výsledků, které jsem získala z dotazníku a odpovědí od občanů města Kladna, jsou názory na osoby bez domova vcelku dobré. Může to být způsobeno i tím, že s dotyčnými osobami bez domova se setkávají pouze někde na ulici nebo v parku a osobně nemají negativní zkušenost s těmito osobami. Všechny osoby, které jsem osobně oslovila, byly velmi ochotné mi na dotazník odpovědět, měly velký zájem o daném problému diskutovat a velmi je daná problematika zajímala.

Bezdomovectví je problém, který se, jak si osobně myslím, týká každého z nás. Pokud to jen trochu jde, myslím si, že stojí za to se snažit nějakým způsobem těmto osobám pomoci. Stačí například odnést staré a nepotřebné oblečení do některé organizace, která oblečení předá někomu, kdo jej potřebuje.

6.3 Kazuistiky lidí bez domova

Muž, 62 let, trvalé bydliště – malá obec, rozšířenou působnost vykonává Kladno

Terénnímu programu se v létě podařilo v jedné z monitorovaných lokalit kontaktovat muže, který žije v Kladně „na ulici“ od začátku 90. let. Během rozhovorů nám muž krom jiného sdělil, že nemá žádné doklady, a to od roku 1994. Z opakovaného kontaktu s klientem vyplynulo, že je prozatím samostatný, schopný si dennodenně obstarat nutné životní potřeby a dobře si svůj život v rámci možností organizovat (a to i v oblasti osobní hygieny).

Ovšem dostává se pomalu do věku důchodového a může být jen velmi krátkou otázkou času, jak dlouho může sám „na ulici“ stejně úspěšně fungovat do budoucna. V tomto duchu muže během 14 dní motivujeme k pomoci s vyřízením dokladů totožnosti, s čímž klient souhlasí, aktivně spolupracuje a plní s námi všechny dohody. Vyřizujeme pro muže rodný list (on si zajišťuje finance na správní poplatky, my píšeme žádost na matriku), poté společně žádáme o občanský průkaz (opět si uživatel naspoří 100,- Kč nutných k žádosti). Uživateli je uložena pokuta za dlouholetou absenci dokladu, kterou musí při vyzvednutí složit. Domlouvá se tedy na postupném ukládání financí na splacení pokuty a znovu: klient si u nás pomalu ukládá peníze. Během měsíce října – po dvouměsíční práci Terénního programu s klientem – si po 20 letech vyzvedává občanský průkaz. V další fázi podobně jako v jiných případech řešíme vyřízení pravidelného příjmu a následně motivujeme a pomáháme v zajištění bydlení.

Muž, 67 let, trvalé bydliště – Kladno

V srpnu pracovníci kontaktují muže, který žije „na ulici“ třetím rokem, pobírá starobní důchod, není však sám schopen vidět jakékoliv možnosti, jak svoji situaci změnit. Na základě pravidelného kontaktu a individuální práce se nám podařilo seniora motivovat ke spolupráci na zajištění stabilního bydlení. Naplánovali jsme společně postup: v den výplaty důchodu zajistit komerční ubytovnu, následně společně vybrat a podat žádosti do domovů seniorů, pomoci muži zařízení vidět, navštívit je.

Celé plánování má jediný cíl: budoucí adekvátní stabilní bydlení. V tomto případě vše proběhlo nad očekávání dobře, dokonce v čase podání žádosti do domova seniorů

se v zařízení uvolnilo místo, na komerční ubytovně tak muž strávil jen tři týdny. A tak stačily dva měsíce kontinuální práce Terénního programu a dlouholetý bezdomovec nastoupil v říjnu do domova seniorů.

Muž, 68 let, trvalé bydliště – Kladno

Klienta přivedla do naší služby jeho kamarádka na podzim loňského roku. Na ulici je již 8 let. Muž je poživitelem nízkého starobního důchodu. V průběhu spolupráce se klientovi velmi zhoršil zrak (šedý zákal), byl proto Terénním programem motivován ke spolupráci při řešení zdravotního stavu. Po souhlasu klienta sociální pracovníce vyhledala odborného očního lékaře a začala klienta připravovat na oční vyšetření a následnou operaci.

Muže jsme poté doprovázeli na potřebná lékařská vyšetření až k plánovaným operacím, které byly nakonec dvě. Dále se u něho vyskytly urologické problémy a i zde jsme mu pomohli vyhledat lékařskou pomoc. Poskytli jsme mu i potřebné věci osobní potřeby pro pobyt v nemocničním zařízení. Klientův zdravotní stav je tak v současné době dobrý, muž si udržel soběstačnost. S klientem dále pracujeme, zejména pak motivací v oblasti změny bydlení.

Muž, 27 let, trvalé bydliště – Polsko

S klientem jsme se seznámili během léta loňského roku. V Čechách žil muž třetím rokem, odešel za prací, nějaký čas se mu dařilo. Před zhruba rokem mu ovšem za práci nezaplatili, přišel o bydlení na ubytovně a skončil „na ulici“. Návrat zpátky do práce a bydlení však nezvládá. S klientem jsme byli v občasném kontaktu, měnil totiž místa přespávání a nebylo snadné se sejít. Postupně jsme s ním dokázali navázat vztah důvěry, začal se svěřovat a byl ochoten ke změně. Řekl nám, že se může vrátit k rodině do Polska, stydí se však, že neuspěl, nemá finance na vlak, že by přijel za matkou bez peněz, s historií bezdomovce a byl by tam jen na obtíž.

Dlouhodobě jsme s klientem otvírali téma návratu domů, nakonec nás požádal, abychom mu s cestou za rodinou pomohli. Naplánovali jsme tedy společně datum odjezdu, připravili mu na cestu čisté oblečení, zakoupili muži jízdenku na hranice (z financí Terénního programu, tzv. Fondu úhrady jízdného pro osoby v krizi, což je jeden z nástrojů moci naší sociální služby) a klient dle dohody v lednu letošního roku odcestoval. Za týden muž telefonoval, bydlí nyní s matkou, která ho přijala, hledá si práci.

Závěr

Hlavní myšlenkou mojí diplomové práce bylo zmapování bezdomovectví v regionu Kladno. Tento úkol jsem se snažila splnit co nejlépe a pravdivě. Osobně jsem navštívila všechny organizace, které na Kladně s osobami bez domova pracují. Některá setkání byla velmi příjemná, některá méně, ale nikdy se mi nestalo, že by mě dotyčná osoba odmítla nebo mi nechtěla poskytnout informace, které se týkaly dané organizace, která pracovala pro osoby bez domova. Měla jsem i možnost chvíli pracovat s osobami bez domova v terénu, být s nimi ve styku a pomáhat jim řešit jejich každodenní starosti, které jsou pro běžného člověka nepochopitelné. Osobně to beru jako velikou životní zkušenost a obohacení v mém životním postoji. Moje osobní zkušenost mi pomohla lépe se přiblížit k problematice bezdomovectví a k jejím příčinám, důsledkům i částečným řešením tohoto problému dnešní doby.

Dnešní uspěchaná doba mnohdy neumožňuje běžným lidem zabývat se osobami bez domova a mnohdy si myslí, že tuto úlohu převzal stát. Stát naopak mnohdy tuto úkolu přesouvá se všemi problémy s tím spojenými na charitativní organizace. Tyto organizace jsou sice částečně placeny ze státního rozpočtu, ale tato částka mnohdy stačí pouze na základní chod organizace. Bezdomovectví, o kterém píše ve své diplomové práci, jsem se snažila pojmut jako jeden velký celek se všemi negacemi, které tento problém dnešní doby spojuje a vytváří. Ať už se jedná o alkoholismus, drogy, krádeže, žebrání, prostituci nebo jiné negace, které jsou s osobami bez domova spojeny nebo spojovány.

Při své studii o bezdomovectví jsem si uvědomila, že nelze hledat příčiny bezdomovectví pouze u těchto osob, ale i v ekonomice našeho státu, v bytové politice, nezaměstnanosti, ale i v široké veřejnosti, která se mnohdy k těmto osobám chová velmi negativně a kriticky. Velká část populace osob bez domova není na ulici dobrovolně. Mnoho z nich mělo zaměstnání, rodinu, bydlení. Problémy, které jsou s tímto fenoménem dnešní doby spojeny, jsou především problémy samotných bezdomovců a ne problémy s bezdomovci, jak mnoho lidí šíří. Problémy těchto osob nejsou pouze v tom, že nemají střechu nad hlavou a mají hlad, ale jedná se mnohdy o problémy, o kterých běžný člověk nemá ani ponětí. Každé odmítnutí tohoto člověka z ulice na některém úřadu, v nemocnici snižuje jeho sebevědomí a chuť začít něco měnit. Neznamená přeci, že člověk, který je špinavý a neupravený, je špatný, zlý, nepřátelský.

V zaměstnání pracuji s dětmi z dětských domovů a vím, jak je pro ně těžké začlenit se do běžného života, když jim nemá kdo pomoci. Pokud naše společnost a stát se bude k těmto problémům, které jsou spojeny s bytovou situací a ekonomikou tohoto státu, stavět nečinně,

nikdy se problém s bezdomovectvím nevyřeší, ba naopak bude počet osob bez domova a problémů s tím spojených narůstat.

Seznam použité literatury

Prameny:

- Baláš, Ondřej, *Aktuální otazníky fenoménu bezdomovství*, Brno: Centrum sociálních služeb, 2010 ISBN 978-80-254-9015-0,
- Bezdomovectví v kontextu kriminality, sborník z konference*, Olomouc: Charita Olomouc, 2013, ISBN 978-80-905260-2-0
- Hradecký Ilja a kolektiv, *Definice a typologie bezdomovectví*, Praha: Naděje, 2007, ISBN 978-80-86451-13-8
- Hradečtí Vlastimila a Ilja, *Bezdomovectví - extrémní vyloučení*, Praha: Naděje, 1996, ISBN 80-902292-0-4
- Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, *Bezdomovectví*, Praha: Portál, 2012 ISBN 978-80-262-0090-1
- Mareš, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*, Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, ISBN 80-85850-61-3
- Mezinárodní konference o bezdomovectví – sborník účastnických příspěvků, Praha, Městské centrum sociálních služeb Praha, 2008, ISBN 978-80-254-2743-9
- Průdková Táňa, Novotný Přemysl, *Bezdomovectví*, Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-100-0
- První mezinárodní konference o bezdomovectví v Praze 2008*, Praha: Městské centrum sociálních služeb Praha, 2008, ISBN 978-80-254-2743-9-
- Rheinheimer Martin, *Chudáci, žebráci a vaganti*, Praha: Vyšehrad, 2003, ISBN 80-7021-579-8
- Sirovátka, Tomáš, *Sociální vyloučení a sociální politika*, Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-210-4225-7
- Štěchová, Markéta, Luptáková Marina, Kopoldová Bedřiška, *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, ISBN 978-80-7338-069-4
- Vacínová, Tereza, *Problematika bezdomovectví, Vybrané terénní sociální práce*, Ústí nad Labem: psychologické aspekty Univerzita J. E. Purkyně, 2006, ISBN 80-7044-769-9
- Vágnerová, Marie, Csényi Ladislav, Marek Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* Praha: Karolinum, 2013, ISBN 978-80-246-2209-5

Valachová Kateřina, Posl Tomáš, *Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení*, Brno: Praha Kancelář veřejného ochránce práv, Ministerstvo vnitra, sekce veřejné správy, 2009, ISBN 978-80-254-4383-5

Vysekalová Jitka a kolektiv, *Chování zákazníka*, Praha: Grada, 2011 ISBN 978-80-247-3528-3

Příloha:

Dotazník na téma Bezdomovectví v regionu Kladno

Dobrý den, občané města Kladna, máte před sebou dotazník zabývající se Vašimi názory na problematiku bezdomovectví v regionu Kladno. V dotazníku budete na jednotlivé otázky odpovídat buď výběrem z nabízených možností, nebo vlastními slovy. Byla bych velmi ráda, kdybyste si své odpovědi řádně promysleli a na jednotlivé otázky v klidu a pravdivě odpověděli. Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní.

1. Vadí Vám ve městě Kladně osoby bez domova?

- Ano
- Ne
- Nevím

2. Působí obyvatelům města Kladna lidé bez domova nějaké obtíže? Pokud ano, uveďte jaké?

- Ano
- Ne
- Nevím

3. Víte o organizacích, které v městě Kladně pracují s lidmi bez domova? Pokud ano, uveďte které?

- Ano
- Ne
- Nevím

4. Jsou osoby bez domova pro město Kladno velkým problémem? Pokud ano, uveďte jaký?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Domníváte se, že celkově osoby bez domova v současné společnosti znamenají pro společnost velký problém?

- Ano
- Ne
- Nevím

6. Je šance, osob bez domova na návrat do běžného života?

- Ano
- Ne
- Nevím

7. Myslíte si, že osobou bez domova se může stát každý z nás?

- Ano
- Ne
- Nevím

8. Byli byste ochotní přispět finančně organizaci, která pomáhá osobám bez domova?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Domníváte se, že mezi osobami bez domova je více mužů nebo žen?

- Mužů
- Žen

10. Vyřešilo by sociální bydlení problém s osobami bez domova?

- Ano
- Ne
- Nevím

Summary

BEZDOMOVECTVÍ V REGIONU Kladno HOMELESSNESS IN REGION Kladno

Bc. ŠÁRKA JELÍNKOVÁ

Diplomová práce je zaměřena na bezdomovectví v regionu Kladno. Teoretická část je věnována objasnění pojmů, které souvisejí s bezdomovectvím a s problémy spojenými s tímto problémem dnešní doby. Praktická část obsahuje analýzu a komparaci výsledků dotazníku.

The thesis is focused on homelessness in the region Kladno. The theoretical part is devoted to clarifying the concepts related to homelessness and problems associated with this problem today. The practical part contains an analysis and comparison of the results of the questionnaire.